

КАСИМЪ
ДАТМЦОВЪ

عائله

یورت و او اچنده عائله و جماعتلر آره سنده رعایه ایدرکه
نیوشلی اولان، اسلام ادبлерینی بیان ایدن
کرکلی برساله در.

اثر
رضا الدین بن فخرالدین
- اوفا -

(۱۳۲۱)

علم اخلاقدن آلتنجی جزء

« ایکنچی طبع »

Доволено цензурою С.-Петербурга 30 Сентября 1903 г.

КАЗАНЬ.
ГОРОДСКОЙ ПАССАЖЪ.
Лито-Типографія И. Н. Харитоновъ.
1904.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مدخل

اسلام شريعتنك ، تزوج ايلمك (اولنمك - خاتون آلمق ايرگه وارمق) ايله ، جناب رسول الله عليه السلام حضرتلر نندن امرار صادر اولديقى معلومدر .
تزوج ايسه كوب وقتك ، دينك سلامتلكنه ، حيوانى قوت (شهوت) اورنسر صرف ايدلماز سز لگنه سبب اوله چغتك شبيهه يوقدر . لكن ، تزوج مسئله سنى ، اسلام شريعتنى اك بيوك شيلردن كوروب ، عائله (اوجماعتى) تشكيل ايتمگى ، ملكت تشكيل ايلمك قدر ، كر كللى حساب ايتدكندن ، بو طوغروده بر چوق نظاملر قويمشدر . عائله اچون قويلمش نظاملرى ، كون لك بيلوب ، وقتى ايتدكنده عمل ايدنلر ، كندى عائله لر ينك ادبى و سياسى حاللرينى ، كوركامر وشچه نوزمش ؛ وايكنچى عبارتله ، عائله دينلن كچكنه ملكتى اداره ايلمك يولنى تابمش اولورلر . بوسببندن ، كوبمى آز مى سوره چك عمر لرى ، حنى مشقت اچنده اولديقى حالده راحت كچپر ، صاناولى اولان ساعتلىرى ده بر كاتلى اولور .
عائله تشكيل ايتمك حقنده اولان ادبلىرى بيلمك ، ومعيشتلىرى ده آكا تطبيق ايلمك يولنى دوشنمك - بزاهل اسلام اچون - اك مهم بر اشدر .
زير عائله احوالى توزوك اولمادىقى ، و تربيه اصولونه بناء ايدلما دكى حالده ، نه قدر بيوك اولسه اولسون ، هيچ بر ملت ، دنيا ده ياشاماز . ملتلك شرفلرينى عالى ايده چك شمع ، ميليونلر ايله عد ايديلن عسكرلر ، دنيا زورلغنده اولان پارا خودلر ، اولماي ، بلكه پك آز وقتده كوز صالمق اولديغمز ، و ياكه هيچ بر زمان اعتبار مزه آلمادىغمز «عائله» لردر . عائله ، نظام سز اولور ، ياكه

اولدیغی نظامی بوز و لنور ایسه، یمان اثری بتون ملته سرایت ایدر، وشول سببدن فضیلت برینه رذالت، ترقی اورنینه ده تدنی، نیگز قورر. اگرده بر ملته معاذ الله بویله حال کلور ایسه، اوملت کتایینک، اک صوک کاغدی آچلمش اوله چقدر. معرفتلی ملتئر، فائزلی صنعتلره ایکی ال ایله صارلدقلری هالده، بز لرده اک ضرور هنرلره اولسون اعتبار ایدلما دکی؛ روسلرک ادیبلری، کندی ملتیرینی، ایسرنکچ ایچمکن و او طش اوینامقدن منع ایتمک طوغر وسنده، صویه غرق اولمش بالاسینی فوتقارر ایچون طرشمقده اولان آنا کیمی غیرت ایتدکلری حاله، بز لرده کوب ادیبلرک بو حاله حتی کندیلری مبتلا اولدقلری؛ مدنیتلی قوملرده اک عادی کیسه لرک خانهلری، تربیه و تحسین اخلاق درسلری و پرله چک در سئانه لر اولدیغی حاله، بز لرده اول صفه طوران معتبر فامیلیه لر، مدنیتی، مدنی قوملرک ظاهرلرینه (کیوم و طور مشلرینه) ایارمکن باشقه شیء دکل بیلوب، مایه مون کبی تقلید ایتمکلری؛ بالالر، چن علملره صوصاب طور دقلری حاله، کوب مدرسلرک درسئری سفسطه دن غیری نرسه اولما دیغی، دین کرکلرینی صورمه، عواملر مز نکشی تابمادقلری حاله، ملالرمز، مجلسلرنده باش بوگوب بوش طور دقلری، ویا که لقلقه سویلب او طور دقلری؛ عبادت خانه لرمز ویران یاتدقلری حاله، سفاهت خانه لرمز هر قوملرنکیمدن آرتق معمور اولدقلری، طول قامش خاتونلره، قارتلقده عاجز اولمش ضعیفلره، اورون حاضرلک، آتا و آنادن یتیم قامش بالالره هنر اوگردلمک ایچون، بالالر غیرتی قدر اولسون بر غیرت ایدلما دکی، وایشک آچوب طور و چیلره (بوالره) ویرله چک قدر بر آچه ویرلما دکی حاله، معصوم یکتلرمزی آولامق، وحمیت شریفه لری اوترمکن اولان فاحشه لره بویله آچه لر احسان ایدلک کی؛ و غیری بو کبی فناقلر مزک سببی نه در؟! ... بوسؤاله ویرله چک جواب: «بونلرک سببی، عائله لرمز احوالی بوزوق اولدیغیدر» دیمکن عبارت اولور. عائله احوالنی توزتمک، ویا که توزوک حالنده دوام ایتدیرمک، اک کرکلی بر اش اولدیغندن، دنیا ناک اک بیوک فیلسوفلری، وهر ملتک شهرتلی عالملری، عمرلرینک قیمتلی ساعتلرینی، بو خصوصه صرف ایدرک کچر مشلر و کچر مکده لر در. عائله لری اصلاح ایتمک یولنی، و تربیه اصولنی، بیان ایدن کتاب، هر نه قدر حسابسز کوب ایسه ده، بوکا اولان احتیاج ده، قلمله یازوب بیلدیرمک، ممکن دکل

در جهده قوتلیدر. شویله که هر جان باشنه بر رساله یاز نور ایسه، کینه کوب کورماز. عائله اصلاحی حقنده یاز یلمن رساله لردن کوبلرینی اوقود یغم کبی، عالی فکرلی عالمر قلمندن توکلش اینجولردن کوچم ایرشدکی قدرنی چوپلمش ایدم. کتاب یاز مقی بابنده هر نه قدر قصور اغم چیکسز ایسه ده، سلفلر اثرینی خلفله قالد رمقده واسطه اولمقلم امیدیله اوشبو رساله یی یاز میه شروع ایتدم. علم و عمل عاشقلمی، شاید اوقومق زحمتنه برابر اوله حق قدر فائده هم آله بیلور لر، دیه ظن ایلدم.

مقصد

۱

عائله و خاتون

ایر ایله خاتونک مشروع صورتده بر گه جیولمقلرنندن، یعنی قلب و قالب ایله بر، اولمقلرنندن عائله تشکیل اولنور. ایر، کندسیچون بر خاتون انتخاب اینمکله، دنیاده اولان ترککنک، شادلق و قایغوسنک، بر ایدش؛ وایکنچی عبارتله هر بر آق و قاره کونلرنده صفناچق، و تسلیه لر یله جاننی راحتلندره چک بر سردش تابش اولور. خاتون، آدم بالاسنک اولان خلقلمنی کوزلندره که سبب اولوچی، و فاتیغ کوللمنی یومه شادوچی، و انسانلرک الفت ایدولرینه باعث، بلکه انسانلمی، جانوار دکل انسان ایدوچی، بر قوتدر. زیرا، دوستلق و یافنلق کبی شیلمر، نه قدر محکم اواسه لرده اواسونلر، عائله تشکیل ایلیم قدرنلمی اولماز. بناء علیه، خاتون خادمه دکل، بلکه عائله در، بوسوزده مبالغه وار ظن اولنماسون! چونکه ایرلر عائله نکر رئیسلمی اولدیغی حالده، خاتون لر، رئیس تصرفنده اولان عائله نکل اصل رکنلمی و خانه نکل مدیره لمی اولور لر. بوتقدیر چه آنلره، عائله دیمک جائز اولور. بیوک بر ذانک دیدکنه کوره: خاتون اداره سنک اولمیان اوه، اودیمک درست اولماز، و خاتون اداره سنده اولمیان بر اوده اوطور آنلرده عائله دینلماز. خاتون، - صالحه اولمق شرطیله - دنیا و آخرتک سعادتنه بر نچی سبب اولدیغی کبی، هر نورلی راحتده آنک الله امانت ایدلمشدر. ایزگی خاتون، بتمای طورغان خزینه اولدیغی کبی، بودنیا سفرنده ایرینه یولداش، مشقلمرده تسلیه و بره چک یوانچ، آغر لقمده تیا نچ اولور.

ایزگی خاتون ، ایرینک مالنی حفظ ایدر ، ایرینک باشنه کلن حسرت لری سوندر میه کوچی یتشهادکی تقدیرده غیرتلی بر عسکر کبی ، ایرینی یواندر مق طوغر وسنده جهله قدرتنی صرف ایدر ، کوب وقت اولور ، بعض نرسه لره اقتصاد (طغزلق) ایدوب ، هیچ کیمه سیزدرمای ، کوبمی آزمی مال جیارده ، اک حاجت بر وقتده ایرینه چقاروب و یروب ، شادلاندر .

خاتون ، عائله نکرکنی دیهش ایدک . اگرده عائله پاراخوده اوغشاداسه ، شبیه سز ، خاتون ، پاراخودک قویرغنه اوغشار . دنیاز ورلقنده اولان پاراخودلر ، سیرلرنده ، قویرق هرکننه ایاردکلری کبی ، مملکت مثالنده اولان عائله لرده ، عائله ایچنده اولان خاتون هرکننه تابع اول چقلردر . لکن پاراخودقویرغی ، قوماندان (باشلق) فرمانده کوره هرکنلندکی حالده ، خاتون ، یالکز کندیسنگ تریبه سنه مناسب وجهله حرکت ایده چکدر . کوز اوکمزده اولان ملنلرک احوالی ، خاتونلر احوالی ایله هر وقتده مناسب اولدیغی ، اوشبودعوانک درست ایدکنی اثبات ایدر . مثلا خاتونلری تریبه لی اولان ملت ، تریبه لی ؛ خاتونلری تریبه سز اولان ملت ، تریبه سز ؛ خاتونلری طرشوچان و اداره لی اولان ملت ، بای ؛ خاتونلری بالقاباکیه اسراف ایدوچان ملت ، فقیر ؛ اواقده در .

مقصد

۲

خاتون و تریبه

عائله نکر اصلرکنی خاتون دیهشیدک . بو حکم ، اک طوغری بر حکم اولسه کرک . زیرا انسانلر ، خلق و تریبه خصوصنده خاتونلردن باشقه بر کیمه تابع اولمازلر . آره لرنده ، بیوک مکتبلرده ، وعالی فکری آدملر حضورنده تحصیل ایدنلر اوله بیلور ، لکن بونلرهم آنالرنندن آلمش تریبه اوزرینه یاشارلر ، و بو تریبه نی صوک کونلرینه قدر صاقلارلر . بو سبب ایچوندرکه هرمتلو فیلسوفلردن بری : « انسانلر ، هر وقت ، خاتونلر استدیگی کبی اوله چقلردر ؛ اگرده بیوک و فضیلتلی آدملره احتیاجکمز اولورسه خاتونلره بیوکک و فضیلت

او گردگز! « ديهشدر . حقيقت آلتونله ياز ميه لائق و طوغرى برسوزدر ! . . .
 زيرا تر بيه لي خاتون ، آتا و آناسنى ، ايرهم بالاسنى ، الحاصل بتون عائله خلقنى ،
 و عائله يه مناسب تلى اولان دوست و كورشيلرى ، اوشنداق اولور سه خادم و خادمه لرى ،
 تر بيه و حسن خلقيله ، منون ايدر . كنديسى ده بختلو اوله رق عمر سورر ، اما تر بيه سز
 خاتون ، بونك عكس نجه آتا و آناسنى ، زوج و بالاسنى عالم مسخره سنه قالددر ،
 كنديسى ده بختسز اوله رق ياشار ، بالالرينى تر بيه سز قالدروب عمر لرينى
 بر باد قيلور ، فزلق و آنا لى كى دنيا ه آخرت نعمت لرندن حصه آلماي محروم قالور .
 بر انسان نه قدر باي و نه قدر مرتبه صاحبه اولسه ده اولسون ، تر بيه لي خاتونى
 اولماز ايسه بختلى دكلدر . زيرا بخت ، عائله سى ايچنده راحت عمر ايتمك دن عبارت
 اولوب ، عائله ايچنده راحت كور ميان بر انسان ، عائله طشنده راحت كوره بيلماز .
 اوشبو سبب ايچون خاتونلرك تر بيه لو اولمق لرى ، اك ضرور بر شى اولوب ،
 بونك فائده سى هم بتون ملت ه عائد اوله چقدر . لكن خاتونلر ايچون لازم اولان
 علم و ضرور اولان تر بيه نه شيدر ؟ . . . هيچ شيه يوقدر كه ، خاتونلر ايچون لازم اولان
 علم و تر بيه دن مراد ، كندى وظيفه لرينى بيلمك و فضيلت او گرنهك ، و صوگره بونلر
 ايله گوزل صورنده عمل ايتمك ، ديمك اولور . انسانلرى بختلى ايد ه چك شى ،
 يالكوز علم اولماي ، بلكه علم ايله برلكده اولان فضيلتدر . فضيلت ايسه ، حسن
 خلق ديمك اولور . بو تفدير چه آدم لرى مسعود ايد ه چك شى كندى وظيفه سنى
 بيلمك ، و بيلدكنى حسن خلق اوزرنده اداء ايلمكدر . فضيلت ، يعنى حسن خلق
 اولما ديفنك ، علم يغاچ يهش و يرما دكى هر كيمه معلومدر . انسانلرك سعادت لرى
 تر بيه يه باغلى اولوب ، تر بيه ده خاتونلر انك اولد يفندن عموما ملتى تر بيه لي ايتمك
 و حسن خلق صاحب لرى ايلمك ؛ خاتونلره تر بيه و ير ميه ، و بوندن اوستون ، لازم
 تر بيه يى بالالرينه و يره بيله چك قدر اولان مرتبه يه كتورمك حاجتلى اولور .
 ا گرده خاتونلر آره سنده تر بيه و علم شايع اولور ايسه ، بر نچى مقصد مز اولان
 تر بيه و حسن اخلاق ، بالالره انتقال ايدر ، و سرعت عجب يه اوزرنده ، قوم قبيله ،
 ملت ، آره سنه منتشر اولور . و آز بر زمان مدتنده محكم نامر لنور .
 بتون آدم بالاسنه بر نچى درجه معلمه لكنى ايدن هم ده اك اهميتلى شيلر
 حقنده معلمه لك ايدن ذاتلرك ، علم و تر بيه دن محروم قالمق لرينى درست كورمك ،

بیکرا ایہ انسانلری بوکلاب وارہ چق بر پارا خودی، صوقرو جاہل بر آدم ذمہ سنہ امانت ایدرک سفرہ چقارمق کبیدر! . . . خاتونلرک تربیہ سی، بودر جہدہ لازم ایکن بز لردہ بوخصوصہ ہمیشہ اہمیت ویرلما مشدر. خاتونلری تربیہ ایدوب، وآنلر واسطہ سیلہ بتون قوم قبیلہ بہ حسن خلق و فضیلت اورلقی ساچمک فکری، دنیا نیک ہر طرفنک میدان آلدیفی حالده، بز لردہ بعض ذائلر طرفندن، خاتونلرہ علم اوگرتمک، بوز وقلغہ سبب اولہ چق دیہ بر باطل اعتقاد نشر ایدلمہ سی تأسفلی حاللردندر. علمی ابرلردن بعض وقتلردہ، قباحتلر ہمده الوغ قباحتلر صادر اولور، حالبوکہ بونلر حقنک، عالم اولدقلری ایچون بویلہ قباحتی اجرا ایندیلر، دینلماز، شول قبیلدن، علمی خاتونلردن ہم بوز وقلق صادر اولدیغندہ، بوز وقلقلرینہ سبب، علملری اولدی دیمک ہم درست اولماز سہ کرک. بوز وقلقلرہ سبب، کرک ایدرہ، کرک خاتونک اولسون علم و فضیلت اولمای، بلکہ علم و فضیلتک بوقلغیدر. ومع ذلك بعض وقتدہ نادر اولسہدہ، علمی کیمسہ لردن ہم قباحت صادر اولور. چونکہ بو عالمده اولان سببلر، عقللری حیران ایدہ چک در جہدہ مختلف اولوب، اکثری جناب اللہک کندسینہ خاص اولان سرلردندر.

خاتونلرہ علم او قوتوق ضررلی، دیمک تمام حقسز سوز اولوب، انسانلرک نصفندن عبارت اولان، بوزیرک و ہر نرسہیہ قابیلیتی بندہ لری علمندن بھرہ سز قالدرمیہ، وآنک سببندن عموماً آدم بالاسنی تربیہ دن محروم ایلمیہ سبب اولور. بالالری نہ تر بیہ ویرہ بیلمیان و حسن اخلاق اوگرده آلمیان خاتوندن فائز کورلمدکی شویلہ طورسون، فان آغلادہ چق در جہدہ ضرر کورلور. زیرا بو کبی خاتونلر، ملت ایچندہ، طاغون مبقر و بلرندن ضررلی اولان انسانلر، يتشدر مکدہ اولورلر. تربیہ سز لک ایسہ، آیر م بر تعلیمہ حاجتلی اولمای، بلکہ تر بیہ تعلیم ایدلما دکنندن میدانہ کلور. وایکنچی عبارتہ بالایہ گوزل تربیہ ویر ممک، عین تربیہ سز لک اوگرتمک اولور. اش بونکلہدہ قالماز. بلکہ تر بیہ سز اولان خاتونلر، بالالری نہ تر بیہ ویر مک اقتدار ندن محروم اولدقلرینہ باقمای، طب علمندن محروم اولدقلری حالک، طبابت ایدن کیمسہ لر مثالندہ، ادارہ لرنده اولان بالالری فی طبیعی حاللرنده طوتمای، تربیہ ایلمک صفتیل، اک بیوک تربیہ سز لکرہ سبب اولہ چق فساد اخلاق درس لری ویر لرلر. معاذ اللہ بو کبی بالالر، بروقتک اصلاح قبول ایتنہ چک

درجه ده؛ بوزلش اوله رق يتشورلر. طبيعي حاللرنگ قالمش بالالری، گوزل مکتبلر، وحسن خلقلی معلملر واسطه سیدل اصلاح ایتمک قولای اولور، لکن تر بیه سز خاتونلردن تر بیه آلمش بالالری اصلاح ایلمک مشکدر. زیرا آنادن آلمش تر بیه سنی، بالا، عمری بار نچه ترک ایله آلماید. تر بیه سز خاتونلر قوچاغندک تر بیه لشمش بالالر، حتی مکتبه کروب علم تحصیل ایتمک لری حالک، طبیعتلری بوزلدیقی سببلی علملرینی ده فنا شیلره آلت ایدرلر. بعض کیمسه لر کورلورکه بالاسنک اولمگی ایله مالنگ تلیق آره سنده اختیار ویرلسه، بتون دنیا سنی فدا ایدوب، بالاسنک سلامتکنی صانون آلمیه حاضر اولور. اش بویله اولدیقی حالده، اولمدن خطرله لی بر فورقچندن خلاص ایلمک طوغر وسنده لازم درجه ده، طر شماز. بر بالانک، دیننده اعتبار سز، آتا و آناسنه اوصال معامله ای دوچی، اولماسی و معشیتنی بوزوق خلق اوزرینه بنا ایلمه سی اولمدن فورقچ ای دکندک هیچ کمک نزاعسی اولماز سه کړک. کندیسنه خیرلی خلق يتشدروب، عاجز قالدیغی صوک عمرلرنگ، آنک شفقتی کولکه سنک راحت عمر کیچرمک نیتله، آسراب اوسدرمش بالاسندن، اوصال معامله کورمک اولان آتا و آنا ایچون بالالرینگ دنیا ده یا شامه سنک نه کبی فائک اولور؟ ... کاشکه بویله بالالرم هیچ اولماز سه ای دی، کاشکه تزوج ایلمهش اوله ای دم، کاشکه دنیا به کلمیه ای دم، دیه حسرت چیکمک اولان آتا و آنالر، بودنیاده آزمیدر؟! .... حالبوکه بویله حسرتله کوب وقتک آتا و آنالر. کندیلری سبب اولمقلردر. یعنی تر بیه ویرله چک بر وقتده، بالالرینه لازم تر بیه ویرمای، مساهله ایتمک لری، بویله شیلره باعث اولور. اش بویله اولور ایسه، خاتونلره تر بیه ویرمک، اک لازم شیلردن اولوب، ذره قدر اهمال ایلمک مناسب اولماز. خاتونلرک زینتلری؛ آیتجولری، قطیفه کمز وللری، یفاک کولمک لری، آلتون بیله زک لری دکل، بلکه تر بیه لریدر.

مقصد

۳

بالا تر بیه سی و خاتون

آنا اولمق بیوک بر نعمت و نظیری اولمیان بر شرف ای دکنده شبهه یوفر.

فقط بويله شرافته مستحق اولانلر ، آنالقي وظيفه سني ، و خاتونلقي خدمت لريني
 يرينه كتورنلره عائد اولور . كنديسنك دين كركاريني بيلمك ، بالان تريبه
 ايتمك اصوليله آشنا اولمق ، بر قدر اولسه ده او قومق و يازمق او گرتمك ، خاتونلر
 ايچون بيلنمه سي لازم اولان صنعتلري ، خانه هم منزل اداره ايلمك اصولني ، كوركام
 و بوزوق خلقلر نه لر ايدكني ، آكلامق ، خاتونلر ك وظيفه لر ندر . خاتونلر ك
 علامه اولمه لري ، ياكه دعوا و كيلى خدمتنده اولمق ، و مهندسلك ايتمه لري ،
 و ياكه اوقه چوقلره كوملنوب ، يفاك و هر ير لره چوموب ، آش و ضياقتلره يور و بوقت
 اوتر مكلري ، - تابع اولديغمز شريف دينمز موبنچه - مطلوب اولماي ، بلكه
 كنديلرينه امانت ايدلمش بالالري - چونكه بالالر ، آنالر قولنده قيمتلي امانتلردر -
 و كنديلرينه خاص اولان خدمت لري ، قصور سز اداء ايلمك لري لازم اوله چقدر .

بالان تريبه سي ، حفظ صحت ، علم اخلاق ، علم روح ، و شريعت قاعده لر ندرن
 كوب شيلري بيلميه و بيوك تجربله حاجتلي اولديغندن ، فسقه لقي اوزرنده
 اولسه ده ، بوشيلرده بر قدر معلوماتي اولمق ؛ و معلوماتني ده هميشه آرتدرمق
 طوغر و سنك طرشمق خاتونلره عائد بر وظيفه در . وقتلي ايمز مك ، وقتلي يقولاتمق ،
 حاجت وقتنك يوندنرمق ، كيوم لر يني پاك طومتق و نظيف صورته آسرامق ، و گوزل
 خلقلره عادتلندر مك ، آياغنه باصوب يورميه . و سويلشميه باشلا ديغنده آيرم
 دفت ايلمك لازم اولور . بالالره ادب او گرتمك ، كرك ايدكنك نزاع يوق ايسه ده ،
 لكن بو خدمت ك بيوك فسمي - تكرار سويلدكمزه كوره - آنالره عائد اولوب ،
 شونك ايچون بو طوغر و ده دستور العمل اوله چق شيلري هم بيلمك تيموش اولور .
 بالايي تريبه ايتمك ، فاره كوكليلك و قاتيقلق ايله دگل بلكه حلم ، صبر ،
 شفقت ، بصيرت ، اوزرنك اولميدر . بوندن ايسه بالاني تزگن سز حيوان كبي كندني
 حالنه قويمق لازم اوله چقي آكلاشلما سون ! . كنديسنه ضرر ايله فائده يي تميز
 اينميان بوياش مخلوقني نظارت سز طومتق الوغ خطا لقدر . بلكه قاتيقلق ايله بومشاقلق
 اورتاسنده اولان (عدالت) بولي اوزرنده تريبه ايلمك كرك اولور .

عدالت اولچاوي : آناسي طرفندن و يران فرمانلري جزاء و شلته دن فورقوب
 دگل ، بلكه بو حرمتلي حاميسنه اشانمق كامل و سودكي يرنده اولديغندن ، يرينه
 كتورمكي ، اولور . آنا و آنايه اطاعت ، دينه حرمت ايتمكي ، طوغمه و باشقه

فاننداش قبیلہ بی، قوم وملتئی سومکی، هر بر الوغ و کچوک کیمسه لرله لاز منجه
 معاملده اولمغی، بالالریک فانلرینه سوت ایله برالکک سکدرمک، جمله شیدن مقدم
 تیوش اولور. بوکبی خدمتلیک کوبندن، گرچه آنا وولیلرده بر طرفده
 فالمازلر ایسه ده، بر نچی درجه ده اولان مسئولیت، خاتونلر اوستونده اوله چقدر.
 بیوک بر ذات؛ «بر خاتونک عقلنی اولچمک اولدیغکز وقت، حمایه سنده اولان
 بالالرینه باقکز!..» دیور ایمش. اورامک یورد کمز یا که بعض خانهلره واردیغمز
 وقت، فرشته لر کبی معصوم، وکوکلرمز ی نسخیر ایتمکده اولان تر بیه لی بالالره
 اوچرامق اولدیغمز کبی؛ تر بیه سزلرینی ده کورمکده یز. آه؛ بو صوگفی بالالر!
 کوکلرمز ی نه قدر حسرتلندر لر!. بونلرک بویل بدبخت اولمقلرینه، آنالرینک
 هم یمان تر بیه لرینک اثری وارلغی خاطر مزه کلدکده حسرتلرمز دخی قوت کسب ایدر.
 هر صورمش نرسه سنی، خصوصا آغلاب صوردیغی وقتنک ویرمک، وبونک
 عکسنجه بالانک هیچ بر سوزینه قولاق سالمامق، افراط درجه ده سومک، عادت
 طشنده کند یسنی مدح ایتمک، هر حرکت وهر معامل سنی تحسین ایدوب
 طورمق، قیمتی وزینتلی شیلر کیمیه اوگرتمک (عادتلندر مک) وهر وقتده
 لذتلی شیلر آشاتمق، بالانک خلقنی بوز مقده اک اثرلی سبیلدر.
 یالقولقی مکروه کوسترمک، اجتهاد و نشاطی کمالت دیه اعتقاد ایتمرمک،
 کند یسندن الوغ اولانلره حرمت ایتمکی، وکچوکره مرحمتلی اولمقی اوگرتمک؛
 کوکللرندن حسد، دشمنلق، تکبر، غیبت و بالان سوبلمک، کبی بوز و فلق چوپلرینی
 چقاروب، آنلرینه محبه الله، ثبات، اقتصاد، عدالت، اورلقلری ساچمک، بالانک
 گوزل خلقلی اولمه سنه سبب اولور. ساچمش شیلر، برکون کلور البته اولور، دکلمی!
 خاتونلرک وظیفه لری بو روشده معلوم شیلر اولدیغی، وکوبلری ده
 بالالرینک گوزل و تر بیه لی اولمه لرینی آرزو ایتمک لری حالده؛ اصول تر بیه دن
 خبرسز اولدقلر نندن، کوزلرینک نوری اولان بالالرینه اک یمان خلقلر تعلیم
 ایدرلر. چونکه تعلیم، بالالری جیوبده: «شویله اولوگنز! بویل اولمه گنز!»
 دیمک کبی دیل ایله بیورمق و طیمه قغه منحصر اولمای، بلکه تعلیم ایده چک کیمسه نک
 جمه حرکات و افعالی، قول آستنده اولانلره درس ویرمک حساب ایدلنور. بلکه
 فعل ایله اولان درس لر دن کوبلری، دیل ایله اولاق درس لره نسبتله دخی آرتق اثرلی

اولور۔ اوشبونك اچون بر خاتون، هر نه قدر ديلي ايله بالاسنه گوزل شيلر اوگر در ايسه ده، فعلی يمان اولور ايسه، يمان خلق اوگر دوچی صانالنور. زير اياش بالار، آنا و آناسندن كورد كلری شيلری همان تقليد ايدرلر، حتی كه آنا و آنانك خلقلری بالاره بر طبیعت حكمنه كرر. بوزوق و عيب اشلری بالار حضورنده بالاره بيلدروب اشلمك، عين آنلره مذکور اشلری اشلميه اوگر تمك اولور. ايسروب آر باسنه ياطوبده بالاسندن آت طوتدروب، بازاردان فاي توب كيلوچی آنا؛ هر نه قدر، جانسز آغاچ كبی هر كتسز فاي توب ايسه ده، بالاسنه: «ای باغرم! ای بالام! سن ده بنم كبی ايسر تكلچ اچمكنی عادت ايله! بود نيابه كيلوبده ايبندشلم آره سنده شرف كسب ايله آلهاديغم كبی، سن ده بر بدبخت اوله رق عمر كيچر!...» ديه آزغونلق تعليم ايلمكده در. انسان، بويله حيوانلرك بالاسی اولغانچه دورت آياقلى حيوان اولمه سی خيرلو اولور. يمان خلقلرك، آتادن اوغله ميراث قالمه سنك سببی بودر. بو قبيلدن بر برينك حرمتنی رعایه ايتميان آنا و آنانك بالالری، هيچ كيمه حرمت ايتمازلر. زيرا آنا و آنالردن، بو يمان عملی اوگر نمش اولورلر. بر آنا، معاذ الله، بالالری كوز اوكنده آنالرينه قول كونارر، ويا كه آنالری آنالرينه فارشو قچقر ايسه، بالالری فاشنك بونلرك حرمتلری، كتوچی حرمتی قدر اولسون قالماز. عائله چه اولان تریبه، معلوماتلی آنالر، ديندار و انصافلی خاتونلر طرفندن دقتله اجرا ايدیلن ملتك بالالری، گوزل خلقلی، شاد، غير تلی، طوغری فكرلی، سلامت بدنلی، عالی طبیعتلی، هر توری خيرلی اشله مستعد اوله رق يتشورلر، ماگزاليلرنه ده: «بزلر كيله چك كونك آنالری، بوملتك حامی و خادم لریز، جناب الله بزه ياردچی اولور» ديه يازمش عبارتلری هر كيم او قوميه بيلور. بوكبی آنالر و بويله خاتونلر تریبه سندن محروم قالمش ملتك بالالری، كوب وقتده هر توری فناقلره مستعد اوله رق يتشورلر، ويتشد كارنده هم، فائده اميد ايدلميه چك درجه ده بوزوق آدم لر اولورلر. يعنی عالملری، چن عالم اوله اداقلرندن باشقه، تولكى قدر حيله كار وریالی، مداهن و قاتالاولی؛ سوداگرلری بالانچی و خيانتلی؛ بايلری ساران ومع ذلك بايلقلرینی سفاقت اورنلرينه احسان ايدوچی؛ فقيرلری تكبرلی و بالان يره شهادت و بروچی، شا كرداری هنرسز و اخلاقسز؛ خاتونلری احمق و اداره سز؛ الوغلی شفته سز، كچوكلری اطاعت سز، اولور.

مقصد

۴

یخشی تربیه ویمان تربیه

تجربه اهللرینه معلوم اولدیغنه کوره، بالا، بیش آلتی یاشلرنندن اوزدیغندن صوک، سویلشورگه، وکوزینه کورندکی عقلی ابرشدکی نرسه لری صورمیه وهر بیلدکی شیلرینک اصلنی تیکشرمیه باشلار. صبی بالالرك تیکشرمک و تفتیش اینمکلری، اک معلومانلی اولان حقوق عالملرینی حیران ایچک درجه ده گوزل، وکرکلی ماده لر حقنده اوله در. یاقن قارنداشلرمز، ودوست مسافرلرمز، اوزون برسفردن کلدکلرنده احوالمری نه قدر حرصله صوراشورلر ایسه، صبی بالالرك صورمقلری بونلره نسبتله دخی ملایم ومعنالی اولور. واقعا قانفی یردن کلوب، قانفی یره وارمقده اولدیغمز، بزله معلوم دکل بر شی ایسه ده، بودنیا پارا خودی بزلی بریره آلوب وارمقک ایدکنده شبه یوقدر. صبی بالالرمز ایسه، بزم باشلاب سفر ایتدکمز نقطه دن، حرکت ایدرک کلوب، بزله یولقمشدر. بوتقدیر چه هر نرسه ی صورمقلرینی، یردن یاقنلق محبتندن، وایکچیندن، بزم دخی ایتدک سفر باشلاب، بر قدر تجر به آلدیغمز دن، بزله دن اوگره نه چک شیلری اولدیغندندر. اگرده آچق ودرست بیلوب جواب ویروچی اولورسه، هر نه قدر صبی اولورلر ایسه ده، مکتبه واردیغنه قدر، بالالر، بیوک معرفت کسب ایتمه و ذهنلرینه علم اورقلری ساچمه موفق اولورلر. صولادیغمز هوا، ایچدکمز صو، نک فائذلرینی؛ آشامقک اولدیغمز ایکمکلر، کیدکمز کیوملرک، نه کبی عمللر سایه سنک وجوده کلدکلرینی، یاومقک اولان، قار، بوز، یغمورلرک، فراو، چق، کوک کوکره مک، یاشنلمک، صلوات کوپری، دیدکمز شیلرک نه لردن حاصل اولدیغنی؛ یورت وقر حیوانلرینک ضرر و فائذلرینی، کاغدلرک نه لردن یاصالدیغنی، کتابلر نه روشده باصلنوب دنیا به تارالدیغنی، آی و فویاشلرک نه قدر زورقلرینی و یردن نه قدر مساقه یراق طور دقلرینی؛ کچه وکوندزلرک نه روشک اوزابوب، فسقار دقلرینی، پارا خود وواغونلرک پوچنه و تلغرافلرک، نه روشک یوردکلرینی، بیل و بلوطلرک یوروشلرینی، وغیری بوکبی

حالمی، بالار، اویون اوبنادقلمی آره سنه هم اویون اوینامق مرتبه سنه ینکل اولدیغی حاله اوگرونرلر. لذت ایله هم ده ائک سودکی آنالرنندن اوگرنکلری سببندن تمام محبت ایله کولکلرینه اورناشور، بونک اوستنه دخی آرندرمق هوسی، کولکلرینه تامر بیارر. بونکله بر ابر فضیلتلره محبت ایتمک، ورذالتلردن نفرت ایلمک بولنی، بالانک ذهننه سالور، عقلی ایرشدکنه کوره، بیوک آدملمی، و بیوک آدملمنه کبی شیلرله فخر و شرف کسب ایندکلرینی، عادلما کلمی، امانتلی سوداگرلمی، زاهدنر چیلری، دیندار کسب ایدو چیلری، سویلر. یالقاقلقدن بیزد ره چک، غیرته محبت ایده چک، ملتلی سومک، کولک صاقلامق، حقنده اولان مثللمی، و حیوانات آغزلرنندن سویلدلمش حکایه لری، خسته لک و سلامتک سببلرنی، مجلس و صحبت ادبلرینی، غایت لذتلی هم ده بالاره سودره چک صورته روایت ایدر. بویله بالاره بخشی تریبه آلمش بالار، و بویله تریبه یسه بخشی تریبه دیولور. لکن، بالاسی صورمه اولان شیلردن، کند یسنک ده خبری اولمیان بر آناویا که تریبه ایدوچی خاتون، بالانک نفتیشلرنندن بیزار اولور. و بونی طوقتادرا یچون، نیچوک اولسه ده یالان یا کلمش جواب تابوب، حقیقت برینه بالانک کولکنه اورناشدرر. بالا ایسه بویله یا کلمش لری ذهننه کامل محکم صاقلار، حتی که سوکوره بر تنبیه ایدوچی اولورسه ده قبول ایتماز. بونک نتیجه سی اوله رق بالانک ذهنی، فارنا یوب، اولدکنه قدر، بوزوق و یا کلمش فکرلر ایله طولی اولور. بعضی آنالرو خاتونلر اولور که: بالالرینی، بوکلی، پری، پیچارا، شورلی، اردها، بوری، ایله فورقودرلر، حتی که بعضیلری ملاکیل، مکتبکه آلوب کیدر، سبق اوقودر، ملاکیل، قولاغکی کیسار، دیه اصللی و اصلسز شیلرله یورکلرینی آلورلر، عقل، خلاف، خلق بوزمیه سبب اوله چق یالان، یا کلمش، اکیاتلر ایله باشلرینی بولاندرلر. بویله تریبه، ائک یمان تریبه اولوب، بویله تریبه ایدوچیلرده یمان تریبه ایدوچیلردر. سبق و مکتب، اوشنداق ملاولخفه ایله فورقوتوق، بالاره علم، و علم اهلتی دشمن ایندرمیه سبب اولور. دنیاده هیچ ملانک بالالر قولاغنی کیسدکی وارمیدر؟ بو اوله چق شیمیدر؟ اگرده ملا، فولاق کیسه چک اولسه هیچ شبهه سز بالالرک آنالرینک قولقلرینی کیسار ایدی... بوندن اوستون اورنلی، اورنسز، اوشبوروشده فورقودوب تریبه ایلمک

سببندن بالانك قانی بوزلور، نشاط و غیرتی غائب اولور، هر توری احتمالله یول
ویرمیه، وهم و خیالله ایارمیه باشلار. اخیرنده ده هیچ کیمسه به فائده سی اولیان
بر جبن اولور قالور. حالبوکه جبنلک. اک فنا بر خلقدر. جبن کیمسه، ملت و وطنی
ایچون خدمت ایتمک شویله طورسون، حتی عائله شخصی ایچون خدمت ایدک آلماز.
بالالری اورنسر جبنلکه اوگرتمک. بتون عائله لری؛ بلکه بتون ملتی جبنلک
بالچقنه باطروب قالدرمیه سبب اولور. نمسه یکتی، خاتون و بالالرینی، مال
وجاننی فدا ایدرک بوئرلر یاردمنه یوکردکی حالک، بزم یکتلر اک طایف مملکت
ایچنک اولان شهرلرده هنر اوگرتنمک ایچون اولسون نیچون سفر ایدک آلمیورلر؟ ...
فرنک عالمی، علم باپنده بر مسئله نك اصلنه ابر شمک یولنده اک لذتلی عمرینی
هبه ایتدکی حالک، بز لر، اصلنه ابر شلمش علملری اولسون، درست آ کلامیه
نیچون غیرت ایتمیورز؟ ... روس بایلری، کندی ملتلرینک حالینی یوفاری
کوترمک نیتله، کندیلرینک تون کون راحتلرینی فویوب جمع ایلش ماللرینی
کمال لذتله صرف ایتدک لری حالک، بزم سودا گرلر مز، ملت حالینی کونارمک
دکل، حتی ملتنک اسمنی اولسون، نیچون ایشتمک استمیورلر؟ ... انکلیز عالمی،
صقالرینی لوندونده قالدروب، وحشیلر آرسنه کیدوب، نشر علم ایتدکنده،
بز لر کندی محل خلقمزه اولسون، ایمان، اسلام و اخلاق اوگرتنمک قدر اولسون نیچون
غیرت ایتمیورز؟ .. امریقالی مسیونیر، مجوسلر طرفندن، قولی، آیاقی
صندرلوب قولدیغی سوکونده، خسته خانه دن شفقاتابوب چقدیقی ایل اولسکی
یرینه کیندکی، وهیچ بر تحقیره التفات ایتدکی حالده، بز لر نیچون بتون
عالمدن کندیمزی تعظیم و تکریم ایتمه لرینی کونوب طور مقده یز؟ ...
وهیچ بر خدمت ایتما دکمز حالک، آرزغنه تحقیرلره اولسون صبر ایتما ی،
توزانلری طاوور قدر کوسترمکده یز؟ ... آوروپالی بر عالم، حتی اربابی
منقرض اولان هیر و غلیف کبی لسانلرک صرف و نحولرینی ترتیب ایتدکی
حالده، بز لر، حتی کندی لسانمزک صرف و نحولرینی نیچون بیلمیورز؟ ...
بر مجاری مدرس، فرانسز، روس، انکلیز، یاپون، عرب و فارسی لسانلرینی
بیلدکینی آ ز کوروب، اوفو ولایتنک دیم صحرالرنده اولان باشقردلر آرسنه کلدرک،
آنلرک ایچلرنده یوروب، لسان و عادتلرینی مشقتنی اوگرتنمک اختیار ایتدیکی

حاله، بزر، هر وقت که کولی اولان روسچی نیچون اوگر نیورز...
 بوسو اللره ویرله چک جواب، هم آچیق هم فسقه اولوب، «آنلرک تر بیه لری
 بیخی، و بزم تر بیه مزیمان!» دیمکن عبارتدر. بوجوابک صواب اولمقینی،
 هر نه قدر فطعی صورته دعوا ایتماز ایسه کیده، کوب تفتیش و تجر به لر مزه بناء،
 طوغری اولمقینی ظن ایدرز. اگرده ظنمز خطاء اولور ایسه، کوب بیلوچیلر
 شاید تصحیح ایدرلر.

مقصد

۵

عموما خاتون وظیفه سی

خاتون وظیفه سنی، یالکزیمک پشرمک، یاتور ایچون اورون حاضرلمک،
 اوی سبرمک، بالاسی اولورسه سوت ویروب، بیشکه یاطقرمقندن؛ اگرده عالی
 اولورسه بوشیلری خادمه و آصراوردن قبلدرمقندن عبارت، ظن ایدن ایلر اولور.
 اوشنداق کندی وظیفه لرینی، اوستلرینه یوکلنمش وظیفه لره نسبتله، غایت آزا اولان
 شیلر، دیه اعتقاد ایدن، حتی که بونلری ده پیرینه کتور مین خاتونلر اولدیغی معلومدر.
 ایلر امری تحتنده اوله رق، کچکنه بر مملکت مثالنده اولان عائله نیک بتون
 بتون اداره سی، خاتون النده اولدیغندن، وظیفه سی ده دید کمز شیلر گنه دگل،
 بلکه بر مملکت اشنی قارامق قدر الوغدر. عائله ده اولانلری گوزل تر بیه ایلمک
 عائله ایچینه خاص اولان مصارف و وارداتی نظام اوزرنده طوتمق، عائله اعضاسنک
 جهله سنه مناسب خدمت لر تعیین ایدرک ایشلمک، آره لرنده اختلاف ظهور ایتدکنده،
 ایکی طرفی ده نمون اینچک صورتله کیلشدرمک، کورشیلر و یا که باشقه لر ایل عائله
 آره سنه صورقلق دوشدکنده، ملایمت اوزرنده، دوستلشدرمق، خاتون وظیفه سیدر.
 بر مملکتک تورلی تورلی محکمه و مأمورلر واسطه سیله ایشلندر مکنده اولان خدمت
 متلری کبی، خدمت لری؛ عائله باشلی اولان خاتون بر یالکزی ایشلمیه مجبور اولور.
 «خاتون فقیر لکه قارشو بر عسکردر، وطنی او، استحکامی سعی، فن هر بی
 اداره، سلاهی اینه ایله قایچیدر» دیبورلر، لکن یالکز عسکر اولمای، بلکه
 صالح قاضی سی، مؤدب، واعظ، اولمق کبی باشقه منصب لر ده هم اولنور.
 عقلی خاتون، عائله نیک حالنی گوزل لندر مکنده خصوصنده توزان قدر اولسون

مساھله ایتماز . هر اشنده اعتدال اوزرنك اولور ، شریعتہ خلاف دگل اورنك ، ایرینك رضالقنی کسب ایدر ، ایرینك آتا و آناسنه ، نسل و قبیلہ سنه ، اوشنداق دوستلرینه حرمت ایدر ، دشمنلری ایله مناسبتك اولنماز ، الندن کلدکی قدر معیشتك اقتصاد ایلر ، اسراف ایتمکدن صافلانور ، ایرینك مالنی حفظ ایدر ، ممکن قدر مال جیار . ایرینك خدمتندن قایتوب کلدکنده و عموماً آنی کوردکنده شادلق اظهار ایدر ، آکافارشو سویلرگه و فکرینی قخطئه ایدرگه آشقماز ، زو جنك بر خطاء فکره کیندکنی کوردکنده ، اصول ایله بیلدرمیہ ترشور ، مثلاً : « بویله ایدلسه نچوک اولور ؟ . » یا که « بویله ایلمك مناسب اولماز می ؟ . . » دیه استفسار صورتنده ، لکن بونی هم آچو وقتنده دگل ، بلکه هر قدر کوکلی یواشدیغندن صوك عرض ایدر . قارشوق یا که مسخره ایتمك صورتك ، فکر عرض ایلمك ، هیچ معقول دگلدر . عرض ایتمک کی فکرینی ایری قبول ایدرسه پك خوش کورر ، اگرده قبول ایلمماز ایسه ، بونك ایچون او پکالمك ، آچولمق ، کوکلسزلنمك ، قارانقو چوره کوسترمك عیدر . زیراعاثل سعادتی ایچون تون کون فکر ایلمکده اولان زوج ، بعض صورتلرده خاتوننه موافقت ایلمماز ایسه ، بوندن ، خاتوننی سومدکی لازم کلمماز .

زوجه اطاعت ایلمك ، و آنك مراد نچه طورمق ، خاتونك هرمتنی تنزیل ایتماز . بلکه بو عملیلر کندیسنك وفالی ، کورکام خلقلی ، حیالی ، ایدکنی ؛ و کندیسندن قوتلی و عقللی کیمسه نك مرتبه سنی تقدیر ایدرک ، حمایه سنی غنیمت بیلوچی اولدیغنی ، اثبات ایدوب ؛ هم ایرینك هم جمله بیلشیرینك محبتلرینی جلب ایتمش اولور . چونکه بویله اطاعت ، خدمتچینك خواجه سنه و یا که بر عسکرک ، باشلغنه اطاعت ایلمه سی قبیلندن اولان اطاعت اولمای ، بلکه دوستك دوستنه ، وسفر یولداشك یولداشنه اطاعت ایتمه سی قبیلندن اولنویغنی شبهه سزدر .

حاجت اصلیه دن اولمادیغنی حالک ، کیوم سالوم ، آشامق ، ایچمک ، نرسه لرینی صورتوب عاجز ایتمك ؛ و کیتورمش شیلرینه خشنودسزلك علامتی کوسترمك ، کورکام معیشت دگل ، بلکه اورنسر یرده جفا ایلمکدر . نریبه لی خاتونلر ، لزوم سز زینتلر ، کشی کولکوسی اولورلق درجده ، غریب غریب ؛ گیوملر ، طوغر و سنده ینگل اولچاولی خاتونلره تقلید ایتمازلر . بر فکر ایداسون ، زوج اولان کیمسه ، معیشت ایچون اک کرکلی نرسه لری تحصیل ایلمك یولنك ، جمله

راحتلر بنی بر طرفه قویوب یوردکنده، یا که بالالارینی تر بیه ایتمک و اوقوتنق حقتک هر طرفه یوکر دکنده؛ فلان و فلان بایلرک خاتونلرینه تقلید ایتمک اولوب، ایرینی بیحضور ایلیمک هیچ مناسبیدر؟! ... بالا نریه سی، زمانه زده اک مشکل بر خدمتدر. اگرده بر خاتون ایرینک بایلغنی، کندیسنی زینتلمک یولنک اسراف ایدوب، بالالار حالنی ویران ایدر ایسه، وای او خاتونه! وای! ...

ایر کیسه لر، معیشت قاعک سنک جبر ایتدکنه کوره، کیوم و باشقه اسباب طو- غر وسنک بعض وقتک بر آز تکلفلنمیه ده محتاج اولورلر. شونک ایچون: «کندی کیوملرک بویله اولدیغی حالک بکا همیشه یوق!» دیه مراجعت ایلیمک عقلی خاتونلره لائق اولماز.

ای هر متلی خاتون! کچن وقتلرده آنا و آناک حمایه سنده اولنور؛ ایبد اشلرک ایله هر توری اوین کولکولر فیلور؛ آنا و آناک خزینه سنک اولان شیلرله کیونور ایدک! مذکور وقتلرده هر نرسیه صورمیه بیلور، وهر صوردیغکه موافق جواب ایشدر ایدک! او وقتلرک قزلق وقتلرک ایدی. اما حاضرنده مذکور کونلر آرده قالدی. قز ائبد اشلرک اورتنه یالکز بر ایر-ایبدشک اولدی. قور چاقلرک برینه بالالرک اوطوردی. شیمدی قزلق دنیا سندن چقوب، آنالق دنیا سنه کردک! اولکی عادتلرک کوبلری بوکونده سکا کلشماز. آرده بعضیلری واردر که، تمام اونودلمیه تیوشلیدر. کیوم سالوم حقتک باشقه لره تقلید ایتمک قزاره؛ موده سویلمک احمق خاتونلره، عائد بر شی اولدیغندن، سنک کبی هر متلو بر آنایه مناسب اولماز. هر عملک بر وقتی، وهر وقتک بر عملی واردر، ایمدی سنک قایغوک ایرکی رضا ایتمک و بالالرک ایله خانه ایچنده مشغول اولمقدر. خاتونلر خدمتی، خانه ایچنده اولدیغندن، بایلق کوتارمز قدر کیوملره اوقدر محتاج اولمازلر. خاتونلر، خانه نک گل لری، و بولمه لرک ساچکلریدر. شوپله اولسه ده، بعض وقتده طشره چقمق لازم کلور ایسه، ایرلرینک رخصتیه، همده شریعت ادبی اوزرنده (فوق العاده گوزل کیونوب دگل) چقارلر. ایری نه قدر سوسه ده سوسن، آچوی کلدکی وقتده آناک کولکنه خلاف کله چک روشجه سوز سویلمک، مناسب دکلر. عقلی خاتونک اشی، کوچی ینشور ایسه، ملایمت کوستروب، ایرینک آچاوتنی سوندرمک، بویله ممکن اولما دیغنده، بر قدر صبر ایدوب، وقتنی کوزتمک اولور. عائله ایچند

ايرينه يولداش وهر شیده سرداش اولان خاتون اچون، زوجنی کوبندرمک —
 كرك درست سوز ايله ده اولسون — ياراشورمی؟ . . . قاتی سوزلری و آچی
 معامله لری، ايرلر بتون دنيا خلقندن تحمل ايندکلی حالک، خاتونلرندن تحمل ايده
 آمازلر. بوشع خاتونلرینی چیت کوردکلرندن دکل بلکه اکل یاقن دوست واک
 خاص سرداش اعتقاد ايندکلر ننددر. عائله تربيه سی، دنيا مشقتی، ايرلری،
 بعض وقتده سفیل کیمسه لره بوز صوی توکمیبه؛ بعض وقتده اکل زبون آدملر
 حضور نندن مایوس اوله رق قایتیمه، مجبور ایدر. بونک سببندن آچو قابارر،
 کوکل بولانور. ایمدی بویله حاللره دوشمش کمسه بی قز غانمق والدن کلدکی
 قدر یاردم ايله اولمق لازم ایکن، آچولندرمق، و آچولندیقی حالنده قچقر شمع
 وسو کوشمک کولکلری مرحمت ايله طولمش خاتونلره کلشورمی؟ . . . بلکه
 عقلی خاتونلر، ايرلرینک حتی اورنسریره آچو ايندکلرینی ده معذور بیلورلر.
 اير، یامسز اولسون، فقیر اولسون، الحاصل نه اولسه ده اولسون، عائله
 وخصوصا خاتونی اچون کمچیلک دکلدر. لکن معاذالله ایسرنکچ اچوچی، یا که
 یالقوا اولماسون! . . . اگرده بر اير ایسرنکچ اچمیبه، یا که یالقوا لوق بلاسنه
 مبتلا اولور ایسه وای آنک بیچاره خاتوننه! وای آنک عائله سینه وای . . . .
 ایسرنکلر و یالقوا لوقلرک عائله لری، صواستونک بناء ایدلمش بر خانه کبیدر که
 آذربولقن سببلی، هیچ تعمیر ایدماز صورته ویران اولور کیدر.
 اوشبو سبب اچون، ایسرنکچ و یالقوا لوق ايله مبتلا اولمیان ايرنک، باشقه
 کمچیلکلرینی، خاتونلر عفو و تحمل ایتمه لیدر. آنا کبی شفقتلی، وقارنداش کبی
 مرحمتلی، دنیا معیشتی؛ و آخرت سعادتلی آنک النده اولان ايرنک، یامسرنک و بوکبی
 بعض قصور قلرندن کوز یوموب، آنک حالنی گوزلندرمک تیوش ایدکنده شبه یوقدر.
 اير ترکلکی گوزل اولسه خاتون و بتون عائله ترکلکی ده خوش اولوب، ايرنک ترکلکی
 خطرله اولسه، خاتون و بتون عائله ترکلکی هم خطردهه فالنه چغند نزاع اولماز.
 بعض ادیبلرک کندی قزینه سویلمش اولان نصیحتلری بو اورنک مناسبلی
 اولدیغندن ذکر ایدلنده در، « نکاح وقتنک برنجی اش بوزق خلقلی ايردن صافلامقدر.
 زیرابوزوق خلقی، خسته لک اولوب، خسته لکن صافلامق ایسه فرضدر. اگرده
 زوج ایل قوشلور ایسه ک، زوجکی اخلاص ايله سومیه اجتهاد ايله! زوجک اولمش

کیمسه، روحسز کوکل، یا که بوزوق خلق صاحبی اولماز ایسه، سنک سودکک ایله، اول هم سور، چونکه محبت، محبتی طوغدر ز. لکن سومکک حیاء ایله برلکده اولسون، تربیه لی ایر لرك عقللرینی تسخیر این چك شی حیادر.»

«ایرک طوغر وسنک اولان سرلرکی صاق اول کورشی خاتونلرینه سویلمه! چونکه آنلردن کویلر، سنک آچو وقتکک سنی هلاک این چك شیع ایله مشورت ویرر لر؛ — سنک یرکک بن اولسه ایدم، بویله ایدر ایدم، وشویله قیلور ایدم — دیبور لر، هالبوکه سنک یرککده اولسه لر ایدی، هیچ بر شیع ایتمه اللرندن کلماز ایدی.»

«مشرق خاتونلری (روسیه اسلاملرینک خاتونلری هم بونده داخلدر) کبی ایرک حضورنده نچار و پیس بوروب، باشقه اورنده کیو نمکدن زیاده احتیاط ایله! بویله ایتمک تربیه لی ایر لرك کوللرینه شبهه سالور، محبت سونیه سبب اولور. بلسکه خاتونلر ایچون اک بخشیمی؛ چیت اورنلره کیتدکده عادی کیوملر ایله کیدوب، ایر لری یاننده اولدقلر نده کوز للمکدر.» «بیت وساج بویامق، قول وموینلره آق نرسه لر سورتک کبی شیلردن صاق اول! چونکه بوشیلر، یالانچی وبوزوق کوللی خاتونلره خاصدر. تربیه لی خاتونلرک زینتی بویامق دکل نظافتدر.» «ایر ایله خاتون آره سنک خلافتی اولمقده، خطالق، یالکز بر طرفده اولمای هر ایکی طرفده اوله بیلور. اگرده اوز طرفکده خطالق اولندر عیه اجتهاد ایدر ایسه ک، عائله شرافتنی حفظ ایدن بر خاتون اوله بیلورسن.»

«ایرکده تابشرمقده اولان یاشلک ساچکلرک، هر کون کیهوب طور، شونک ایچون، آنک یرینه حسن خلق و صدق ساچکلرینی اوسدرمک اجتهادینی ایله! بویله بر، ریا، مداهنه، نفاق، غالب اولدیقی زمانده، ایر لر، یاش خاتونلردن زیاده، اخلاصی، محبتلی، خیر خواه، خاتونلره محتاجلر در. اگرده بوشیلره مالک اولور ایسه ک، یاشلک وقتلری خاطره کلماز.» «اک صوک وصیتم ده - یالان سویلمه! - دیمکدر. یالان سویلیان خاتونک، تربیه لی ایر لر فاشنده دکل الکز بون واک بدبخت آدملر آره سنده ده حرمتی یوقدر، هم هیچ بر وقتده اولماز.»

مقصد

۶

علم و خاتون

خاتونلرک علمی اواقلری لازیمدر؟ ظنه کوره بوسؤاله انکار ایله جواب ویره چک

بر ذات واک طوغروسى ده بر مسلمان اولماز. خاتونلرك تربيلى اولمقلرينك
لزومنى سويلمشيدك، علمى اوليان كشى، تربيى اصولندن البته محروم اولور.
بر فكر ايدلسون، اك نادان واك توبان خدمت، عدايتكمز مال كوتمك،
بعض شيلبرى بيلميه و بيلدكارينى استعمال ايتميه مجبور اولدقلرى حالك، بالالرمزى
تربيى ايدن آنالرهم بعض شيلبرى بيلميه نيچون مجبور اولماسونلر؟ يوقسه بزم
بالالرمزك دورت آياقلى حيوانلر مرتبه سنك اولسون قيمتلرى يوقميدر؟! ...
بخشى وييمان عادتلرده، آنا و آنالرينك عادتلرينه تقليد ايتمك اولان بالالرك،
آنالرى نادان اولور ايسه، بالالرينه علم محبتنى، اخلاق درسلىرىنى، هر مؤمنه
بيلنمىسى لازم اولان شيلبرى كيم تعليم ايدر؟ آنالر، هر نه قدر معلوماتلى اولسه ده
اوسونلر، بالالرى تربيى ايتميه حاللرى مساعد اولماز. مكتب معلملى ايسه
اوقوميه يازميه اوگردير ايسه ده، طبيعت و خلق طوغروسنده، آنالر اوگرده چك
شيلبرى اوگرده بيلمازار. شونك ايچون بالا تربيىسى حقنده اولان خدمتلرك
اك بيوكى آنالر اوستنكدر. بالالار، بالا وقتلر نك، هر طرفه بوكلميه حاضر اولان
نال چيغى مثالنك هر تورلى تربيى به مستعدلردر. ايمدى علمسز بر خاتون، بونلرى
شريعت بيوردىغى طرفه باش بوكلمك يولنى نيچوك بيلور؟ بوندى اوستون، بر
ملكى تدبير ايلمك، نه قدر اصول استعمال ايتميه باغلى ايسه، عائلى اداره ايلمك
مشكللكى بوندى ينكل دكلدر، شونك ايچون خاتونلرك علملى اولمقلرى ضرور اولور.
لكن علم كوب و عمر فسقه اولديغندن، بيوك علملرك جملهنى دگل حتى كوبسنى
تحصيل ايتمك، بيوك مكتبلرده صفاللى آغاره نه قدر طور مقن اولان حتى ايرلره ممكن
اولما ديغندن، خاتونلر ايچون تحصيلى لازم اولان علملر، نه كيمى علملردر؟ ..
بوسؤلك جوابنده: «خاتونلر ايچون تحصيلى لازم اولان علم، آنا و خاتون اوله
بيلمك ايچون ضرور اولان علمدر» دييور ايسهك، بزلرى شايد خطئه ايتمازلر.
واقعا مهندس اوله چق كيمسه هندسه علمى، ساعتچى اوله چق ده ساعت علمى،
تلغرافچى اوله چق كيمسه تلغراف علمى، بيلميه مجبور اولدقلرينك، آنا اوله چق
و خاتون اوله چق كيمسه لار، بونلرك علمنى تحصيل ايتميه نيچون مجبور اولماسونلر؟ ..
اوشبو كا كوره بزا هل اسلام خاتونلرى ايچون، منطق، كلام، معان، بيان،
فلسفه، اجنبى لسانلر، و آنلرك نحو و صرفلرى تحصيلندن مقدم، دين، اخلاق،

وهو ما معاشرت آدابى، خانه ايچنده اولته چق صناعات، اوقومق ويازمق، و منزل تدبير ايلمك، عائله ي اداره ايتمك، علملرينى بيلمك و تحصيل ايلمك لازم اولور. خالص دين اولمق شرطيله، بالالرى دين تر بيه سييله تر بيه لندرمك، هر نورلى تر بيه لردن مقدم اولور. دين بيلرينه يابشمق، اوستنده اولان جمله خدمتلرنى اداء ايتمه سبب اولور. دين تر بيه سييله تر بيه لشمس كيمسه، جناب اللهى حق معبود تانور؛ لندن كلدى قدر عبادتنده اولور؛ آنا و آناسنه، اولد اش و كور شيلربنه، نسل و قبيله سته، رعايه ايدر؛ هيچ كيمه، حتى كه كنديسنه (چونكه بنده اوزينى مالك دگل، و اوزينك ضررينه نصر فى ده جائز دگلدر) ضرر ايتماز. آدم لردن تحمل ايتمه چك شيلرى باشقه لره هم كنديسى طرفندن ايدله سنى درست كورماز. ديننه محكم يابشمس اولان خاتون، بالالردن گوزل مكافات كورر. جمله خلقدن مدح ايشدر، اسمى ده قيامته قدر رحمتله ياد اولنور. اعتقادينى درستلب، لازم عمللرينى اداء ايدرك، آچو، ذم، كوب سويلمك، كى قاره لرينى بومش، وقار كولمكى كيمش، صبر ايتچولر يله طوفلمش اولان رضا فالپاقنى باشنه سالمش؛ قناعت آلقه لرينى قولاق لرينه آصوب، تانى و اطاعت يوز كلرينى بارمق لرينه كيمش؛ بالالر تر بيه سى و خانه خدمتلرينى ورد ايدوب، خانه ايچنك اعتكافى صافلامق اولان خاتون، سعادتك مجسم مثلاً ايدر، بويله خاتون ياننده، روچليلد بايلقى، ويا كه مصر و ايلكى هيچ حسابه آلتماز. اخلاق عامى، هر كيمدن زياده، خاتونلر ايچون كرك ايدكنك شبيه يوقدر. خاتون، اگرده گوزل خلقلى اولسه، بتون عائله يي تعمير ايدر و راحتلندور؛ بونك خلافتچه اخلاقسز اولور ايسه بتون عائله يي خراب ايدر. خاتون زلزله در كه آنك سيبندن خانه لر و شهرلر ويران اولور؛ خاتون طوپدر كه آنكله شهرلر فتح اولنور. آش پشوره، كيوم تگه، خانه تر بيه سى و قول هنرلرى بيلمك، خانونلر ايچون بيوك كمالندر. «هنر، فقير لكدن امينك» دييورلر. واقعا هنرلى بر خاتون، بالالرى ايله طول و يتيم قالديقى قاره كوننده، هنرى سايه سنك اورامك سقىل قالماز. عائله باشلى اولان خاتون، قول هنرلرى بيلور ايسه، خانه نك بايلقى، بوق يره صرف ايدلماز، اير اولان كيمسه ده حاجت شيلرينى كيسدرمك، نكدرمك، يمانق، ايچون اجنبيه لر آره سنده بورميه محتاج اولماز. بوشع خانونك كنديسى ايچون راحت بر اشدر. قول هنرندن محروم اولان خاتون، عمرينى نيچوك

کچرر؟ اویقولاب، یالقالانوب، عمر اوزدرمق، یا که اشسز اوطورمق، قدر مشکل شیع دنیاده یوقدر. حالبوکه هنر واش اشلمک، فانک پورمکنه، جسمک سلامتکنه؛ آشامق وایچمک، اویقولامقک لندنلی اولمه سنه سبب اولور. ایستریکیم خانونی اولسه ده اولسون، ایرینی خشنودایتدکی وقتی نه وقتیدر بیلورمیسز؟ ایری طشدن کیلوب کردکنده، خاتونک آچق یوز ووقارلی بر حالک، حسن اخلاق طوغر وسنده بالالرینه فرمانلر ویروب طوردیغی؛ یا که ماشینه سی یاننه اوطوروب، نرسه تکدکی، ویا که آلن یا بقچنی باغلاب، تیرلب پشوب، اشلاب یوردکی وقتیدر. اوشبو سبیدن علم تدبیر منزل، خاتونلره نسبتل کرکلی بر علمدر. تدبیر منزل علمنی بیلوب، آنک عملیاتی ایله مشغول اولوق، خاتون لرك کولکلرینی، بوزوق فکرلردن، اسراف وتبرج کبی بوزوق صفتلردن پاکلار؛ بخششی ویمان شیلری کوزینه آچق کوستور؛ ایری فارامقنک حرمتنی، وبالالاری فاشنک مرتبه سنی، بیوکله در، خلقنی توزادر. بوکونمزده. اوقومق ویا زایلمک، علملری غایت ینکل اولدیغندن، حتی اورام فار اوچیلری، اولم کوتوب یاتمقده اولان شیخ فانیلر، زمان اوترمک ایچون اوقومیه ویا زمیه اوگراندکلری حالک، عائلده اک حرمتلی منصبه اوترمش، حرمتلی خاتون، بو هنرلردن محروم فاله سی عارلک اولماز می؟ ... یازمق و اوقومق بیلن خاتون، خانه سنده اوطوردیغی حالک، هر توری فائلی رساله لری اوقور، تاریخ، جغرافیا، و باشقه ادبیاتدن خبردار اولور، خاطرده طوطلمه سی لازم اولان واقعه لری دفترینه قید ایدر؛ ایری سفرده ایسه آرده یورله چک خطلری یازدرمق و اوقونمق ایچون نامحرملر حضورینه یورمیه، ویا شرون سرلری فاش ایتیمیه مجبور اولماز. وبونک ثمره سی اوله رق لنتسز سوزلر سویلمک ویالان یا کلش خبرلر کوچرمک، عیبیلردن خلاص اولور، اولوغ و بیوک عالم لرك سوزلرینی دگلاب اوطورمیه، وکندی سوزلرینی آنلردن دگلاتیمیه استحقاق کسب ایدر. ایری نه قدر فضل اهلی اولسه اولسون، علم بابنده آکا کفو، و دنیا سفرنده رفیق، اوله بیلور. سلفی عصرنده، خاتونلر دگل، حتی ایرلرک یازو بیلمه ولرینه حاجت یوق ایکن، یازو بیلن صحابه و تابعیه لر کینه نادر دگللر ایدی. کتابلر، آولاقده سرداش، یالکزلقه ایدش، حسرتی یبارر، کولکلی نورلاندر، ریاسز دوست، نکلمسز آرقه داش، اوادلرلردن، عقالی و حسن خلقلی

ذاتلر طرفندن يازلمش اولمق شرطلر، خانونلر ايچون مطالعه البته فائده ليدر. فقط مطالعه ايچون كتاب انتخاب ايتمك، دوست انتخاب ايتمك قدر آغر اولور. كتابلر آره سندن بعضيلري اولور كه بوزوق يولداشلدن آرتق ضررلى اولورلر.

فرصت مساعده ايتدكي تقديرده، حفظ صحت فاعل لرنندن، وخسته تر بيه ايلمك نظاملرنندن، اك مهم اولانلريني، بر قدر اولسه ده بيلمك، آنالر و خانونلر ايچون، فائده سز اولماز. چونكه خسته لري تر بيه ايتمكه، خانونلر ك مهارت لري ايرلردن آرتق اولوب، خصوصا بالالري خسته اولديغنده، بتون فايغولريني شوگدا صرف ايدرلر، حتى كه اوز خسته لك لريني اونودرلر، و بونلر ك سلامتلك لريني بيرينه كتورمك حقدنه يوز نورلى زحمتلره دوشارلر. حفظ صحت فاعل لرنندن خبرى اولان خانون، بو وقتده بالالرينه و باشقه لره الوغ يار دملر كو ستره بيلورلر. خسته تر بيه ايلمك فاعده لريني بيلن بر خانون، اولور اولماز طبيبلردن آرتق، خسته ايچون خدمت كو سترر، يوشق سوزى و ملايم هر كنى، خسته نك كوكلنه آيورم راحت كتورر. حفظ صحت فاعده سنى بيلن آنالر، آشامق، ايچمك، كيمك صالحه ده فائده لى اولان شيلري، ضرر ليلر نندن گوزل آيورلر، شو سببدن باشقه لره نسبتلر، بونلر ك بالالري سلامت ياشار.

مقصد

۷

جمال و خاتون

خانونلر ده مطلوب اولان شيلر ك برى ده جمالدر، جمال ايكي قسم اوله رق بربسى ظاهرى جمال، و ايكنچيسى ده باطنى جمال اولان و آدم اوغلى ايچونده اك عزيز كهالت حساب ايدلن «عقل» در. قوياش، دنياي نورلره غرق ايتمكه اولديغى كى، عقل ده آدم بالاسنك فكرينى نورلانددر، ذهننى آچار، كنديسنى طوغرى يوللره كوندرر. ظاهرى جمال فاني و هر كون بتوب و كيموب، طورديغى حاله، اوشبو باطنى اولان جمال، هر كون آرتوب و كوباوب طور مقده اولان باقى بر كهالتدر. عقل، كرك كيمه اولسه ده اولسون، صاحبنى اك بيوك مرتبه لره كوتارر. عقللى كيمسه نك صحتنى خوش، مجلسى ده كوكلره راحت و حسرت لره تسليمه و بيرر.

هر کم آئی، جانی و تنی ایله اخلاص سور. سوزی هم اگ قوتلی ذاتلره قدر نفوذ ایدر. اوشبوسبیدن، خانون هر وقتده کند بسنک عقلنی تریبه ایتمک و آر ندر مق اجتهاد ننگ اولمیلیدر. عقللی اولان بر خانون، هر نه قدر ظاهری جمالک کوبلرندن محروم فالور ایسه ده، کینه هر متلو و هر کیمک نظر ننگ اولور. عقل، هر عیبیلری سترایلر. علماء کبار دن بر ذات اولنمک اولدیغنده، دوستلری طرفندن بر طوغمه اولان ایکی فز کوستر لوب، برینک کوزنده کمچیلکی وار، لکن عقللی؛ ایکنچیسى عقلی اولکپسی در جه سنده دکل ایسه ده غایت جمیل، قانغیسنی ایسترایسه گز آلهم، دیدکارنده: «عقللیسنی آلورم» بیور مشلر در. ظاهری جمال هم جناب اللهاک برهه سی اولوب، بویل هبه یه اوچر ایش خانون، بونکله تکبر لنمک دکل، بلکه نعمت بیلوب، شکر ایتمه لیدر. ظاهری جمال، اگر ده صاحبک عملی سببندن اولور ایسه صنایعی؛ و یارادلمقی (خلقتی) سببندن اولور ایسه طبیعی جمال، دیبولنور. صنایعی جمال، دیمکدن، یوز، قول، موینلری آق و قزل بویا اولره، ساچلری فاره یه، بویامق، هم ده فاشلری بولقمق دیه فیه لناماسون! چونکه بوشیلر، جمال اولمای، بلکه سلامتکله ضرر ایدن زهر لر در، بلکه صنایعی جمال دیبه نظافت و پاککله آیتولنور. نظافت، اگ گوزل بر جمال؛ هم عادی صو وصابوندن ماعدا بر شیئه محتاج اولنمادیغندن آز مصرفلی برزینتدر.

کندیسنه گوزل کورنمک استیان بر خانون، بوکبی بویالری سورتور ایسه ده اختیاری اولور؛ لکن ایرلرینه گوزل کورنمک ایچون بویله ایدنلر، حقیقت آلدانورلر. چونکه تریبه لی ایرلر بویله شیلردن هیچ خوشنود اولمازلر. تریبه لی ایرلر فارامقنده اولان گوزلک سلامتکله ضرر ایلماز و شچه نظافتدر. دنیاده ایرلرک سومدکلری برشع اولور ایسه، اوده پیسن و نجس بورمکده اولان خانوندنر. بویله بر خانون، حتی ایرینی دیوانه اوله رقی بر در جه ده سوسن، ایرینک کولکنی خوشلاندره آماز. شوسبیدن، یاقنلرینه، دوستلرینه زیارت ایتمیه کیتدکی وقتنک، نه کبی صفت ایله کیتسه ده کیشسون، فقط ایری حضورنده اولدیغنک، مطلقا گوزل صورتده و غایت پاک هیئتک اولنمه سی لازمدر (*). طبیعی جمال، سلامت

(*) بو طوغروده اولان بعضلرک زیاده سی «تریبه لی خانون» نام رساله ده مذکور در.

بدنلی، جاذبه‌لی، پاك كوكللی، اوست باشی عادی صورتك لكن نظیف، عقلی سلامت، دعواسز، اطاعتلی، اولمقدن عبارت‌تدر. اگرده بر کیمسه ده معنوی جمال اوستنه، طبیعی جمال ده اولور ایسه، البته نور اوستنه نور اوله چقدر. لكن بویله خاتونلری ناپهق مکنمیدر؟! ... آلتون و باشقه قیمتلی معدنلر، اورال نوپز اقلر نده کوملوب یاندفلری کبی، بزم هم تر بیه و بیرمیه صلاحیتلی اولان خاتونلرمز، بلکه حساب ایتماد کمز اورنلر ده پرده لنوب طور مقده لر در.

مقصد

۸

آلنه چق خاتون

بر برینك طبیعت و حلقندن خوشلنمیان کیمسه لر، حتی که بر ایکی چافرملق مسافه یره برلکده واره آلامدفلری معلومدر. ایدمی؛ بو دنیا سفرنده بر برینه عمرلك ایدش اولان ایر ایله خاتون، طبیعتلری بر برینه موافق اولماز ایسه، نه بولك سفرلرینه دوام ایدیه بیلورلر؟ و نه روشچه بر جان و بر تن اولورلر؟! اوشبونك ایچون سفر دش و عمرلك ایدش اوله چق خاتونك چالنی؛ بر قدر اولسون آکلامق نیوش اولور. آلنه چق خاتون، اصل نسبلی، گوزل ادبلی، عقلی و بدنی سلامت، اعتمادلی کیمسه لر حضورنك تربیه آلمش اولمه لی؛ و کندینه امانت ایدلنه چك شیلردن بر قدر معلوماتی اولوب، دنیانك آق و قاره کونلرنك آرقه داش اولمه لائق ذات اولنمه لیدر. بو دنیا، سبب عالمی اولدیقندن، کیله چك کونلرک معیشتلرینی، گوزل پلان اوزرینه قورمق، انسانلر ایچون، کرکلی اولدیغی کبی، خاتون آلمق بابنده هم بوپلاندن بر طرفه چقمق درست اولماز. بالالارینك تربیه لی، اطاعتلی، اوله سنی استمیان کیم اولور؟ فقط بونك ایچون اکمقدم تربیه لی و اطاعتلی بر آنا انتخاب ایلمك شرطدر. زیرار کمن، قچتقان، هیچ وقتک لدنلی یمش و یرمادکی کبی، تربیه سز خاتوندن ده گوزل خلقلی بالایشماز. تربیه لی، جاذبه لی، اولان خاتون، عقللی ایرك كوكلنی کندینه جذب ایدر، و محکم و وشچه باغلار. ایرلرک كوكللری خاتونلردن خشنود و کوکللری هم آنلره باغلانمش اولمه سنك فائده نه در بیلور میسز؟! ... بویوزدن کله چك فائده حسابسز در:

كوكلی خاتوننه باغلانمش اولان اير، كرك نه بيرده اولسه ده اولسون، نامشروع صورتله كنديسنى تلويث ايله آماز. شريف شريعت وسلامت عقل منع ايتدكندن قطع نظر ده ايدلسون، كوكلى فاشنده حرم تلى اولان خاتوننه خيانت ايلمه يي - ولو آكا بيلنه چكده اولماسون - كوكلنه اولسون كتور ماز. كوكلى خاتوننه باغلانمش كشى عمر ينى سفاهت خانه لرده كيچرمك شويله طورسون، حتى عادى آدم لر صحنه فدا ايتمه يه رضا اولماز. بلكه جهلمصر فى كندى خانه سى اچنده و حاجت اصليه دينله چك شيلره متعصر اولور. اورنسر ير لر ه يوروب؛ سلامتلك سببى اولان اويقوسنى ده قالد ماز، و بدننگ قوتنى ده ضائع ايتماز. بونك سببندن خاتوننگ حسن اعتقادى ايرى فاشنگ محكم اولور. « ابدى هاميم، صاف زوجم » ديه بر اعتقادى، خاتون كوكلنه اورناشدرمق لذتنى بيلن ذات، صاف و عفيف زوج اولمق، و حامى لقاك نه كى بيوك بر منصب ايدكنى بيلور، هم ده صاف و عفيف زوج؛ ابدى حامى اولور. عقللى، حيمتلى اير، بتون دنيا سنى ويرر، اما عفتنى تلف ايتماز، جاننى فدا ايلر، اما خاتوننگ حسن ظننى بوز اچق بر شى اجراء ايتماز. تربيه لى خاتوننه زوج اولمق شرافتنه نائل اولان كيمسه، خاتوننى معاذ الله طلاق ايلمك بلاسنه دوشه چك اولمادىغي كى، اوستنه ايكنچى بر خاتون آلمق كى معيشت حسنى كيدهر چك شيلره ده مجبور اولماز. لكن آله چق خاتوننگ تربيه سنى، خلقنى، حتى ملايم و جاذبه لو اولمه سنى بيلمك ينكل بر شيميدر؟! بو سوؤلك جواننده نه قدر فكر و نه قدر صبر ايدر ايسه كده برنده در.

عقد ايدلنه چك خاتوننگ حالنى بيلمكده اصل مشكللك، خلق و تربيه سنى آ كلامق ماده سى اولوب، ظاهرى جمالنى بيلمك طوغر وسى، ايكنچى درجه فالور. زيرا شرط لرى رعايه ايدلمك اوزره، آله چق خاتوننگ يوزينى، قولنى، ساچنى، كورميه شريعت مساعك ايلمشدر. فقط بو قدر شيلرى كورمكده - كوب اولسه بر ايكى دقيقه مدتده - انساننگ خلق و فعلنى بيلمك ممكن اولماز.

باش قدار، ويا وچيلر، ك كوبسى، تربيه و حسن خلقك نه شيدن عبارت ايدكنى كنديلرى هم آچق فهم ايتما دكلرى حالده، كور دكلرينك خلافى و بيلدكلرينك عكسنى تعريف ايتمك، و بر كيمسه نك معيشتنى بر باد ايلمكى قوش اوياسى طوزدرمق قدر كورمك، بونلردن كوبلرى فاشنده عادت

اولدیغندن، سوز لرینه اشانمق کوچ اولور. اشبونك ایچون، آلنه چق خاتونك
 هالنی انصافی و امنیتی ذانلر واسطه سیه، آكلامق لازمكلور. بویه، آدملرك
 نعرفلری سببندن خاتونك تربیه و اخلاقی بر قدر اولسون آكلامق مشكل
 اولماز. ولومشکل اولسون، دنیا و آخرتده رفیقه اوله چق بر ایبدشی تا بمق
 طوغر وسنده بویه، مشكلله تحمل ایدلنمازمی؟ ... سوتنی ساووب ایچمك،
 ایچون بر صغر آلاچق کیمسه، کوزیله کوردکندن اوستون، نسلنی، خلقنی،
 فعلنی، قیلنی فرقه یاره چق درجه ده تدقیق ایلر، کورشیلرنن، قریه اهللرنن،
 حتی کتوچیلردن باروب صوراشور، اصلا مساهله ایتماز. بر تاوولك یره سفره چقه مش
 آدم، پاراخود و تهر یول آر به لرنده یرلشه چك اور نینك گوزل اولمه سنی استر،
 و حالندن كلدکی قدر، قولای بر تا بمق طوغر وسنده صرف غیرت ایلر.
 شهره واروبده ایکی اوچ کون مسافر قاله چق کیمسه بولمه سنی طنج و کندینی
 خشنود ایده چك صورتده اولمه سنی آرزو ایدر، و بویولده بولمه دن بولمه یه، مسافر
 خانه یه بوروب از لر. ایمدی، بتون خانه سنه تدبیر ایده چك، شادلق
 و حسرتلره شریك اوله چق، بالالرینی تربیه ایده چك، هر بر یوزاق و بیكلرك
 آچقچلرینی حفظ ایدوب طور اچق، خاتونك حالنی و طبیعتنی بیلمك بولنه،
 مشقتلر یوكلنور و زحمتلر اختیار ایدلنور ایسه، عییمی اولور؟ ...
 ایلر، نوت، فکر و باشقه بر چوق شیلرده خاتونلردن آرتق، حتی خاتونلردن
 استفنادر جه لرنده اولدقلری حالك، نکاح ایچك خاتونلری نك حاللرینی آكلامیه
 مجبور اولورلر ایسه، هر وقت قناطلری آستنه کروب صغناچق اولان ایلرلرینك
 حاللرینی هم، خاتونلرده، اش اوتماز و اختیار کیتمازدن مقدم. بر آز بیلمك لازم اولور
 کیاو اوله چق کیمسه نك مالی کوب، کیوملری گوزل، اولمه سی کفایت
 ایتمای، طووب اوسمش خانه سنی، آتا و آناسنی، بیلمك هم ضرور اولور، آتلری
 سیمز، آر به لری زینتلی، اوست باشلری تمیز، اولان کوب یکتلر اولور که،
 کوكللی بر چوپلک اولور. بویه آدملردن خیر کورلماز هم خیر کوتلماز.
 چیت نسللر قانشمادیفی صورتده، آیافلی حیوانلر دائم خسته لکه معروض
 اولدقلرینی، حتی که انقراض مرتبه سنه کله چکلرینی دلیل کوستروب، بعض
 طبیبلر، یاقن فانداش، و نسللر آره سنده فن آالشوب و یرشمکنی موافق کور-

ممکنه لردر . بناءً عليه نکاح ايلهك هوسنك اولانلر ، بوخصوصی هم فکر ایدرلر ايسه ضرر اولماز . خصوصاً بعض اخلاق کتابلر مزده بوکامناسب سوزلرده واردر (*).

مقصد

۹

كفولك

اير ايله خاتون آرهسنك، عائله چه لازم اولان برك و محبت، هر ايكي سنك بر برينه كفو (نيگدش) اوله سنه باغلانمشدر . بويله اولماديغنده، بيوك اولان طرف، توبان طرفي استخفاف ايتيمه سبب اولور . اير ايله خاتون، هر وقتده، بر برينك حقلرينه رعایت ايتمازلر ايسه، هر ايکيسي ده بدبخت اولورلر .

كوب بنده لر كورلور كه، آله چق خاتونلرينك، واره چق ايرلرينك بايلقلرندن، ياكه حقلیمی حقسز می، آنا و آنالرينك خلق نظرنده اولان شهرتلر ندنمعدا بر شيلرينی كوزه آمازلر . بويله ايتمك، عائله تشكيل ايتمك بابنده اولان ياكشلكلر ك اك بيوكلرندن اولوب، آچی يمشی آز كونلر سوگنده كورلور .

كفولك نه شیده قرالور ؟ .. عادی خلقلره كوره، كفولك، نسل، مال، جاه، كبی شيلرده، و معرفت اهللرينه كوره تریبه ده، بر برينه برابر اولقدنر . اولكيلره كوره ايگنچی اوغلی کینچی قزینه كفو اولماديقی حالک، سوگفیلره كوره ميليونير بر قز، بيش اون دانه کتایندن باشقه بر شیمه مالک اولميان بر شا کرده (علمی و تریبه لی شا کرده) كفوا اولمق شرافتمدن محروم اوله بيلور .

تریبه ديمکدن مقصود، اشلیه و کارسیت کيمك؛ بوزه كرشن ايله اينلك سورتمك؛ كوزلك آصوب زونتیک طومق؛ تياتر ولرده يوروب فور توپيان اوینامق؛ زورچالنه چالوب باش بوکوب اوطورمق؛ پك آزشی بيلدکی حالک كوب بيلوچی کبی كورنمك؛ و... و... کبی شيلرك هيچ برندن عبارت اولمای، بلکه «اسلام دائره سنده عائله شرافتمنی حفظ ایدوچی» ديمکدر .

اوشبوکا كوره عائله هر متنه خلل كتورمکدن پاك اولان ذات هر نه قدر فقير و نه قدر بامسر اولسه ده اولسون تزواج چون باشقه لره نسبتل اختیار ايدلميه لائق اولور .

فقیر، لکن تربیہ لی بر فرزند، فحش خانہ لڑوہ اوغرامقی انسانلغہ خلاف کورمیان الوغ سوداگر یا کہ الوغ سوداگرک بالاسی کفو دکلدر. بوکیبلر، تربیہ لی قزلرہ، دکل زوج اولوق، حتی خادم اولمیدہ مستحق اولماز.

سفاهت دنیاسندن لذت آلمش کیسه نك هر نه قدر بوکونده کیسه طولیسی آلتونی اولور ایسه ده، یلان آیاق اورام کیزوب یورمکنده اولان سفاهت خانہ بلبلرندن فرقی یوقدر. زیرا آزون سوکنده بوهم آنلرک بری اوله چقدر. بعض کیسه لر کورلورکه، بایلقنه محبت ایتدکلرندن اوزلرینه ایدشک ایچون تربیہ سزلی اختیار ایدرلر. لکن بوکیسه لرہ. عائلہ اهیاسی ایچون ایدش اختیار ایتدی، دیمکن، آچه برابرینه وجودینی ساتدی، دیمک انسدیر. راحت ویروب، آچه آلمقده؛ یا کہ راحتسز بایلقده نه کیسه فائده اوله بیلور؟. . . دنیاده اولندچه تن سلامتکی ایله کوکل راحتلکندن آرتق بایلق یوق ایدکنی جهله حکما اعتراف ایتمشلردر. عائلہ شرافتنی حفظ ایلمکده اولان خاتون، دنیانک نه کیسه آغر لقلرینه اوچراسده اوچراسون، زوجنه خیانت ایلماز، اولاد وانسابلری نك، بر وقتده بوزارینی قزارتماز.

اوشناق، عائله به آتاوقول آستونده اولانلره حامی اولوق، مرتبه سنی بیلن ایر، عزیز عمرینی هیچ وقتده بوش وعبث یرلرده کیچرماز، ثروتینی ده، کارته اوینامق وسفاهت خانہ لرده یورمک کیسه، دنیا و آخرت بدبختلکلر نده تلف ایلماز. اوشبو سبب ایچون، نکاح وقتنده هر ایکی طرف، جمله دن زیاده بوشیلره دقت ایتمه لیدر. یاش ایر ویاش قزلر. میللری سلطان وهوالری ده خاکم اولدیغندن؛ بو طوغروده گوزل فکر ایتمه بلکه وقت بوله آمازلر. شونک ایچون؛ بو نقطه لره هر ایکی طرفک ویلیری کامل درجه اعتبار ایتمه لیدر. واقعا آله چق خاتونک کوزللیکنندن، واره چق ایرکده بایلیغندن باشقه احوالنه کوب التفات ایلماز، یا که غیری قصورقلری قصورلق عد اولنماز ایسه هر ایکی طرف، الوغ بر خطایه دوشکلری، آزونلر سوکنده آکلانور، ونهایت مرتبه ده متأسف اولورلر. عائلہ شرافتنی حفظ ایده بیامیان، یا که ایرندن قالدیغی سوکنده بالا- لرینی حسن محافظه ایدرکه کوچی یتشمیان، عائله به پشروب آشاتمق وایچرمک، اوستلرینه کیوم نکمک ویامامق، کیسه شیلر قولندن کلیمان

خاتونك ماتورلغندن؛ ابر، وعموما عائله اچون نه كى فائده كورلور؟! ...! اوشنداق، خاتون وبالالرى مجلسلرندن چقوب، ايسركر ايله صحبت ايتمكه، وسفاقت خانلرده اعتكاف صافلامقده اولان، ويا كه بار ثروتنى، عقل وشريعت منع ايدن يرلره صرف ايليان، ايرك باى اولمسه سنك، نه كى معنا كورلور؟! ...! بتون جهان خلق آچه ويروب، راحت آلدقلى حالك، بويله ايرى اختيار ايدن خاتون، راحت صاتوب آچه آلمش اولور! ...!

كوب وقت، بر قدر تر بيه كورمش قزلر، يمان اسملى چقمش ويا كه چقميه باشلامش اولان يكتلره ويروب، هر نه قدر بويله يكتلر بوزوقلقلرينى، آنا- لر ينك بايلقلى پرده لب طور رايسه ده، آز مدت سوكنك بو پرده آچلوب، يكتلر ك حاللى معلوم اولور، حتى كه كندى آنا و آنالرينك خانلر نندن ده سورولور. ديدكمز قزلرده (خاتونلر) آنا و آنالرينك دقتسزلكرى سببندن عمر لك فايغو تارتولور، و راحت كور مادكرى حالده دنيايه وداع ايدرلر.

مقصد

۱۵

ياشده موافقت

هر نرسه نك طبيعى بر اولچاوى اولنه چقى معلومدر. طبيعى اولچاودن چقوب اجر ايدلمش اش هيچ وقتده فائده و بيرماز. بو قبيلدن اوله رق، نكاح ايلمك هم معلوم وقتلر اولوب، آندن مقدم ويا كه وقتندن سوك، نكاحله قوشلمق طرفين اچون - يا، طب ويا كه اخلاق جهنجه - ضرر كتورر. نكاح ايدلنه چك اير ايله خاتون آره سنده، ياش اعتباريله بر بيرينه موافق اولمق، طبيعت طرفندن جبر ايدلمكه در. طبيعت خلافنه اولان نكاح، حقيقت نكاح اولماي، يالكز بر رسم (فورمه) دن عبارت اولور. بويله نكاحلره نكاح ديمكدن ايسه، نزاع و ندامت، ديمك مناسبدر. بعض ذاتلر، بوكى نكاحلره تجارت اسمى وييرمكه لر در. واقعا قارت بر كيمسه، بايلغى سايه سنده ياش بر فرى نكاح ايتدكنده، نكاح ايلمكدن زياده، آچه قوتيله، بر قزك كوكلنى دكل، ياشلكنى صاتوب آلمش اولور. بوشى قانون نظر نده هر نه قدر خيانت اولماز ايسه ده، اخلاق جهنجه، ظاهر بر خيانت در.

نکاح اچون طبیعی اولان باش، اهل خبر دیدکنه کوره، ایرلرده یکر می ایله فرق آرهسی اولوب، قزلرده اون سکز ایله اوتوز آره سیدر. بوندن مقدم، یا که مؤخر اولان نکاحلر، فائده سز اولور. فقط هر شیده استثناء اولدیغی کبی، ضرورت اورنلر، بونده هم استثنا ایدلور. ایر ایله خاتون آره سنده اولان موافقت، اون یاشدن زیاده آیورمه اولماز سزلق ایله تقدیر ایدلنور. اوشبوکا کوره اون سکز یاشده اولان قزک ایری، یکر می سکزدن؛ اوتوز یاشده اولانک ایری فرقدن آرنق اولمه لیدر. واقعا قارت کیمسه ایله یاش کیمسه نک طبیعتلری؛ هر وقتده بر برینه خلاف اولدیغندن، برلکده یاشامقلرندن فائده کورلماز. طبیعتلر نک برلک اولمیان کیمسه لرده اتفاق اولماز و اتفاقدن محروم اولان عائله ده، یالکز اسم ایله عائله اولوب، عائله چه لازم کلن وظیفه لرک جهل سندن محروم فالور. هر نه قدر اولم وقتی معلوم دکل و کوب یاشلرک جنازه لرینی قارتلر اوزدر مقده ایدکی کورولور ایسه ده، عاده بنا اولم نوبتی یاشلردن مقدم قارتلره در. بوتقدیر چه اون سکز یاشنده اولدیغی حاله ایلیلی یاشلی ایره واران خاتون، اون سنه سوکره، هیچ ایشه یارامیان بر قارت، ونیچه عدد صبی بالار مشقتنی، اوستنه آلمیه مجبور اولور. بوندن باشقه، طبیبلر تجر به سنه کوره، سلامت بدنلی و قوتلی کیمسه لرک بالالری، کوبرک وقتده سلامت اولوب؛ ضعیف و قارت کیمسه لردن طوغمش بالالرده غسته و ضعیف اولور. یوقاروده سوبلد کمز خاتونک بالالری، اگرده اوشبوقاعه به هم طوغری کلمش اولور ایسه، بیچاره خاتون، زحمت اوستنه زحمت آلمش اولوب، دنیا طور مشنچه بلادن باشی خلاص اولماز.

مقصد

۱۱

طوی

طوی، کوب وقت، عمرده بر مرتبه کله چک کون اولدیغندن، شادلق اظهار ایدلمک عادتدر. اکرده اسراف چیکنه چقلماز ایسه، بونده ضرر اولماز. لکن طاقتدن طش کوچلنمک، یا که شریعت یولندن بر طرفه کیدوب، تیوشسز روشچه مال نوکمهک مناسب اولماز. نیچوک طوغری کلدیسه سوبله مال صرف

ایلمک جو مردلق اولمادیغی کبی، عدالتسزک اوزرنده مال نوکیمکن صاقلانلق هم سارانلق دکدر. بلکه سارانلق و جو مردلق، شریعت جیتنجه میزانلری اولوب، بو ایکی شی، مذکور میزانه صالئوب تارتلدیغنده بر برندن تفریق ایدلنور. بوسبدن، یالکز عوام مدعنی ایشدر ایچون، بولسز اولرق، عقلی کیمسه، مالنی تلف ایتماز؛ وکندی حالی مساعد اولمادیغی حالده، باشقه لره تقلید ایدوب، سرمایه سنی غائب ایلماز. بوسوزلردن مقصد، قزان شهرنده اولان مسلمانلرک، طویلرنده اولان فوق العاده اسرافلرندن منع ایلمک دکدر. آنلر، دریا کبی معلوماتلی اولقل، مشهور اولدفلرندن، بزم عاجز فلمز آنلره واعظلمک ایده آماز. بلکه بزم مقصدمز، بویل، طوغر ولر ده قزانلیرله تقلید ایلمک مناسب دکل ایدکنی عرض اینمکدر. زیرا هر عقلی کیمسه نک عملی، جمله خلق ایچون، تقلیده صلاحیتلی اولماز. روسیه اسلاملری دیمک، قزان شهرنده اولان بایاردن، یا که بای صورتنده کورلن ذاتلردن عبارت اولمای، بلکه عموم اسلام ملتندن عبارتدر. بونلرک الوغ الوشی ایسه، قریه لره و طورمش صافی کوکلی، قناعتلی، راست سوزلی، اش سووچی، آچق یوزله خدمت ایدوچی، کورکام خلقلی، ریاسز، دعواسز، تکلفسز، اولان بنده لردر. بزم یازدقلر مز و بزم نصیحتلر مز، بونلر ایچوندر. بونلر، اک بهالی واک حرمتلو خلقلر اولوب، بونلرک عرف و خلقلرینی (ضرر سز لرینی) اولکی کوزلرلکنده صاقلانلق، لازم بر اش اولسه ککک. طوی وقتنده، عادتدن طش مال تلف ایتمکله، انسانک کوزل اسمی چقار اولسه ایدی، عباسی خلیفه لرک شهرتلیسی اولان المأمونک «بوران» ایله اولان طوی قدر، کوزل اسم فالدرمش بر شی اولماز ایدی. حالبوکه مذکور طوی، المأمون تار یخنک بعض سطرلری قارا اولمه سنه سبب اولمشدر. طویلر ده، مجرد اسم و شهرت ایچون، صرف ایدلنه چک بایقلرک بر قسمنی اولسون، قزایلرک یعنی زو جانک کندی استقبالرینی تأمین ایلمک طوغر وسنه، ویا که علم و ابنای ملت فائده سنه فدا ایدلنور ایسه، البته کوزل اولنور. بر برینه یاد اولان ایر ایله خاتونک برکه قوشلئوب ترکک ایده باشلامقلری - دقت ایله فکر ایدلنسه - دنیانک کچکنه حادثه لرندن دکدر. لکن بو عاده انسانلر الفت ایتدکلرندن لازم مرتبه ده اهمیت ویرلمیور. بونک مقدمه سی مشروع، صورته اولان نکاح رسمی، هم ده

نکاح وقتنك اولان طويدر. اوشبو سببندن، نکاح وطوی وقتلرنك اير ايله خاتون اوله چق
 بنك لر، اكرده بولنورسه آنا و آنالری و جهله دوست و بيلشلیری، خیرلی اولمه سیچون،
 اخلاص اوزرنك، جناب الله رجا و نیاز اوزرنك اولقلری لازم ایدکنده هیچ کیمسه نك
 شبهه سی اولماز. اش بویله ایکن بعض بر کیمسه لر کورلورکه، بوکی اهیملی
 ساعتلی تقدیر ایده بیلما ی، کویاصراط کچمش کیمسه لر کیی، شادلق اظهار
 ایدوب، جهله یمانقلرک آناسی اولان ایچملکر حاضر لب، ایسرکر ايله مجلس
 فوروب، مبارک طویلرینی و اسفا! تلویث ایدر لر! .... مد نیتسز عدایتد کمز
 چواش و چرمش خلقلری؛ ایگن و آشلق اشلری ایچون باشلاب باصولره چقدقلرنك،
 کند ی رسملرجه توبه، استغفار هم کلا و ایتد ک لری، حالک، عائله تشکیل ایلماک کیی،
 عقل فارا مقنك بیوک و شریعت فارا مقنده حرمتلی اولان اش باشنك، خاتونلر و بالاردن
 و جهله انصافی بنك لردن حیاء ایتما ی، جناب اللهك آچوی باش اوستونك بر قارشندن ده
 یاقن طور دیغنی فکر ایلما ی، و آخرت کوننده جواب و یره چک بر ساعت وار ایدکنی
 کوکله کتورما ی، بویل ایسرکلك مجلسلری ترتیب ایدر لر ایسه مسلمانلک فضیلتی نه
 یرده فالور؟ ... کوکل کوزی صوقرایبق اوشبور و شچه اولور! .... ایسرکچ
 مجلسی فوروب، تشکیل ایدلن عائله نك خوش صورتده دنیا کیچر مه سی و یا که بویله
 نکاملردن وجوده کلن بالالرک نوفیقلی اوله لری، اک نادر شیلردن لر. اوشبوکا کوره،
 بویله خبیث شیلرله طوی ایدن آنا و آنالر، قارنداش و ویلر؛ کوزلرینك نوری
 باغرلرینك پاره سی اولان بالالرینك بختسز اولدقلرینی کوروب؛ لذت آلمقن اولان
 وحشیلردن. آدم اوغلینك بوکی آنا و آناسی، اقر با و ویلیری اولانجه، هیچ
 اولما دقلری خیر لودر. طوی اسمبل ایسرکچ ایچوچیلرک حاللری، آت صاتوی
 ایدن و مگار یچ دیه جیولشوب ایچوچی چنکانه لر (سیغانلر) حالندن نیچه مرتبه توبان
 اولور. چونکه صو کفیلر حیوان صاتوب ایچد ک لری حالده، اولکیلر انسان بلکه اک
 یاقن و اک عزیزلرینی صاتوب ایچمکده لردن. انسانلقدن توزان مقدارنك الوشی
 قالمش اولان اير ايله خاتون، دنیا ده بر حبه یه مالک اولما ی، نکاملرینك ده اورامده
 اجرا ایدلمه سنی اختیار ایتسونلر، فقط بویل مبارک و عمرک یادکار لرنده، تاچی
 ایچمک اولنمه سنه رضا اولماسونلر! ...

مقصود

۱۲

زفاف

زفافی، الك ملك مرتبه اوله رقی، آره لر نده نكاح عقدی اجرا ایدلن ایر ایله خاتونك كورشمكلر یدر. ایدش اولنه چق خاتونله كورشد كده شفقت واحترام ایله سلام ویرمك، ملایم وآچق یوزله سویلشمك ادبلردن در. هر شیدن مقدم، ایر ایله خاتون هر ایکیسی ایکی ركعت نفل نمازی اوقوب، جناب اللهدن خیرلی معیشت، هلالرزقی، ایزکی ذریتلر صورت و دعاء ایدر لر ایسه، كوزل اولور. خصوصاً بووقت، هر ایکی طرفك كوكلنه رقت و اثر كتورور. دعاء فلهق ایچون بوکی و قتلر غنیمتدر. اوشنداق؛ هر نه قدر یری كلور ایسه ده، خاتونه آنك یاقنلرینی غیبت ایتمكدن؛ نكاح وقتنده افر بالار آره سنده اولان بعض مناسبتسز واقعه لری یا كارتمقدن؛ مهر كوبلكی و جهاز آزلقی كبی شیلردن؛ باشقه كیمسه لرك طویلری شهرتلی و جهازلری كوبلكندن؛ چیت خاتونلرك كوزللكلر ندن و کیا ولرینه اولان هر ملتر ندن، بحث ایلمك مصاحت دكلدر. زیرا بوساعتلر، خاتونلرك یوز صواری توكلنه چك وقت دكل بلكه كوكلرینه تسلیه و یرله چك بر وقتدر. ناموسلی كیمسه بوشیلر حقنده، زفافی كیچه لر نده دكل، حتی غیری وقتلرده ده خاتوننه سویلماز و عمر بارنچه بحث چقارماز. زفافی و باشقه وقتده هم كوب كولهك، دائم آچو اوزرنده طور مق، باشقه خاتونلری مدح ایلمك تربیه لی ایلر لری اشی دكلدر. هر نه قدر بزلرده عادت دكل ایسه ده، قز ایله یكتك هر ایکیسینه محرم اولان یاقن قارنداشلر ندن بررسی بولنوب، قزی اوزینك هامیسی اولان ایرینه كورشدر (تقدیم ایدر) ایسه البته مناسب اوله چقدر. لکن اوشبو وقتده نامحرم خاتونلر برلكده اولق، و یا كه مخصوص عدده اولان یاش قزلر مخصوص کیوملرده اولنه رقی قز ایله، کیا و كورشه چك مجلسده اولنوب، برلكده اوطور و ب، چای ایچمك اخلاق و شرع جهتنجه موافق عمل دكلدر. زیرا آدم بالاسی تزوج اینیمیه طبیعت جهتنجه مجبور اولنور ایسه ده، بونده ایسه شریعت جهتنجه اولان مقصود، اجنبیلردن عفت اوزرنك باشامق و كوكلی هم تربیه ایتمكدن. ایمدی عفت مقصود اولان بر اشك الك ابتدا سنده بویله

حتی خاتونی اوله چق قزدن زیاده بیزانمش وتوزانمش باش قز لر ایله برلکده اوطورر
 و مجلس ایدر ایسه عفت قای یرده فالور؟ . . . خصوصاً اوزون فکر لر و اوزاق مشقتلر
 ایل خاتونی اوله چق قزك کوکلی راحتسز ، کند یسی زیاده آرمش وضعیفلمش اولدیغی
 حالده ، معلوم باش قز لر ، تفریح ایچون کلد کلرندن نشاطلی و بویوزدن کوکله ملایم
 کور له بیلور لر . بلکه معیشتنی ابتداء ایده چک ساعتینک ابتدا سنده کیا و اوله چق
 کیسه نك کوکلی ، ایکنچی بر کوزل فزه باغلا نوب (چونکه آدم اوغلی فرشته
 دکلر ، کوکل هر طرفه کیدر ، یوق بنم کوکلم کیتماز ؛ کوز مده دوشماز دییان
 کیسه نك دعواسنه انابت ایدلماز) قالمیه و بوسبیدن کندی خاتوننی حرمتسز
 ایتیمیه باعث اوله بیلور . بناء علیه بوفنا عادتق بتورمک وقتی کلمشدر .

مقصد

۱۳

ازدواج و محبت

بود نیاده آدم بالالرینی بر برینه محکم باغلاب ، جهله سندن بر هیئت تشکیل
 ایتدرن شیء احتیاج ایدکی معلومدر . یعنی دنیا اوزدر مقده بر برینه محتاج اولقلری ،
 آدم اوغللرینک مدنیت کسب ایتمه لرینه سبب اولمشدر . لکن بیلور میسز ، ایر
 ایله خاتونی بر برینه باغلامش نرسه نه شیدر؟! . . . هیچ شبهه یوقدر که ایر ایله
 خاتونی بر برینه باغلامش شی « محبت » اوله چقدر . ازدواج ، اکرده بر کوپره
 تشبیه ایدلسه ، محبت ده کوپری محکم ایلمش فاداقلاره ؛ اکرده بر تاش بنایه
 تشبیه ایدلسه ، محبت ده آنی بر کتمکده اولمش کر جه (از ویستقه به) تشبیه ایدلور .
 محبت اولان یره عمران و مدنیت کلور ، محبت وداع ایلیمان یره خرابلق کلور .
 مدنیت ؛ عائله ، الحاصل بتون دنیانک نظامی محبت ایله بر لکده یورمکده در .
 آدم اوغلینه فضیلت کتوزن ، خلقنی کور کام ایدوب عقلنی تریبه ایدن ،
 شفقت و مرحومه الفتلندن ، شی ، جهله سی محبت در . محبت آدم اوغلی هر توری
 رد التلردن پاک ایلر . اک مرغوب ؛ واک کرکلی اولان محبت ، ایر ایله خاتون
 آره سنک اولان محبتدر . ز برابر برنک محبتلری اولان ایر ایله خاتون ؛ دنیانک راحتلری

شویله طورسون، بلکه محنتلرنه اولدقلری حالک، عمرلرینی سعادت اوزرنه کچه چورلر.
 محبت، پاک و صافی اولمق شرطیله؛ ایرایل خانونی بر برینه یاقن کتورر،
 خلقلرینی تهذیب و عقللرینی تربیه ایدر؛ شویله که بر برینه محبتلی اولان ایرایل
 خانون، بتون عائله لرینی، حتی خادم و کورشیلرینی ده رضالندرلر. لکن
 محبت طوغر و سنده؛ ایرایل خانون اوزاری هم بر طرفده اولمای، بلکه بر مقدار
 الوشلیری اولور. شویله که؛ اوزلری سبیلرینه یابشورلر ایسه، کوب وقتده،
 یوق اولان محبت وجوده کلور، اولدن اولمسی محکم نور دائم اولور. اوشمونک
 ایچون، سبیلرینه یابشمدقلری حالک، «آره مزده محبت یوق» دیه شکایت ایدن
 ایرایل خانون عقلی دکلدر. چونکه، بویله حال اولدیغنده هر ایکی طرفی سبیلرینه
 یابشوق و غایت اجتهاد اوزرنده اولمق نیوشلدر. سبیلرینه یابشوق، دیمکن،
 مرادمز، اوفلتمک و یاکه دعاء لر یازوب یانده یورتک دیمک دکلدر. زیرا
 بوشیلرک فائده لری وار لغنی بزله نوز تجر به ایتمادک. بلکه بزمرادمز،
 اخلاق علماسی طرفندن ایسه محبت سبیلری دیه اوشبوشیلری کوستروب، ایرایل
 خانونه وصیت ایتمکده لردر: ایراگرده خاتونینک محبتنی آرزو ایدر ایسه،
 خاتونینک سعادت ایچون غیرت ایدوب، آنک خلقلرینی هم تربیه ایلسون. چونکه
 یهش آغاچلری نه کیب دقتلی تربیه لره محتاج اولور لر ایسه، خاتونلرهم اولیل اعتبارلی
 تربیه لره محتاجلردر. خاتونده بر یهش آغاچلدر. بوزوق یهش ویردکنده،
 آغاچی دکل، آغاچک صاحبنی شلته ایندکلیری کیب؛ خاتون ده بوزوق
 بالایتشدردکنده، ایرینی شلته ایلمک لازمکلور (فقط بوشلته دن خاتون هم
 بر طرفده قالماز). خاتونک طبیعتنی یحشی آکلاب و هر معاملده شوکا کوره
 حرکت ایلسون. خاتونلرک آچولری ایرته رک کلوچان، کوکرلری ده تارراق
 اولوچان، کوب اوینلری چن حساب ایدوچان اولدقلرندن، آنلر حقنده مساهله
 اوزرنده اولسون، قصورلقلرندن کوز یومسون، خاتوننه قارشو دعوالی،
 اورنسز تکبرلک ایتمای، بلکه تواضعلی و وفارلی اولنسون. وقار ایله تواضع،
 خاتونلرک کوکلرینی جلب ایدچک شیدر. خاتوننه آچی سوز استعمال ایتماسون،
 فاطمی طبیعتلی، فارانغو چهره لی، آچوچان، اورنسز کونچی، یوق بار نرسه لر
 حقنده تفتیش ایدوچی اولماسون. چونکه بوشیلر، خاتونک حرمتنی یبار میه؛

آرہبہ دشمنلق دوشمیہ ، خانہ نک نظامنی بوزمیہ ، باعث اولور . ایسرتکچ
 اچماسون ، اوطوش اوبناماسون ، یالقاو وجین (یورا کسز) اولماسون ، یوق
 یومشلی بار ایدوب ، خاتون وبالالارینی ، تاشلاب یورماسون ، خاتونی طرفندن
 کورامش محبتہ ، بیلہمش کبی طورمای ؛ بلکه کورکام معاملہ دہ اولسون .
 خاتوننی ، کیوم سالوم ، آشامق وایچمک طوغروسندہ عادتدن طش
 شیلرہ واسرافلرہ عادتلندر مای ، بلکه مصارفسز وینکل شیلرہ قناعت ایلمک اصولنی
 اوکرتسون ، زیرا ، زینت ایله لذت ، ایسرتکچ اچمک قیبلندن اولوب ، مبتلا اولان
 کیسہ ہمیشہ آرتدیرمق غیرتندہ اولور . ذاتا زمانزده شایع اولان مودہ لردہ
 بر ایسرتکچ در . خاتون خلقی هر وقتده ایر خلقنه تابع اولدیغندن ، خاتوننی
 تربیہ ایلمیہ فصدایدن ایر ، اک اول اولر ق کندی خلقنی تربیہ ایلسون . خاتون ،
 اکرده ایر ینک محبتنی آرزو ایدر ایسہ ، کند یسنک ، اللہ تعالی یارادمش اولان مخلوقلر
 آرسنک اک کوزل بر مخلوق ایدکنی خاطر لب ، هر وقتده پاک اولمیہ عادت ایلسون .
 زیرا نجس خاتون کبی نجسنز کور ان کیسہ هیچ یوقدر . پا کلکک عادت ایتمیان
 خاتون ، کند یسنک زوجه گویا : « بنی سومه ! زیرا سولمک شرافتندن بن بحر ومم ! »
 دیہ سویلمکده در . عقلی ، راست سوزلی ، طوغری ، اطاعتلی ، شفقتملی و آرز
 سوزلی ، تکلفسز ، آزکلوچان ، تواضع و وقارلی ، قناعتلی ، دیندار ، اش یارادوچی ،
 ایرلرہ خاص اشلردن بر چیتک طور وچی ؛ اولسون . ایری یوق وقتده یاکک چیت
 کیسہ لرد عوتنه وار دیغندہ عادی کیوملری ایله اولوب ، ایری حضور نک ، گوزل
 کیوملری ایله زینتلنوب یورسون . ذاتا جمال هم زینت ، ایرلر محبتنی جلب ایتمک
 ایچون اولان سبیلر در . بوشیلر ، چله سی محبت سبیلری اولوب ، ایر ایله خاتون
 بوتلرہ ملازمت ایتمه لیدر . بودنیا ، سبب عالمی اولدیغیچون بلکه بوتلر اداء
 ایدلککنده محبت هم وجوده کلور .

مقصد

۱۴

ایر وظیفه سی

کرک کیم اولسه دہ اولسون ، گوزل معاملہ دہ بولمق شریعت اسلامیه نک برنجی

فاعة لرندن اولقده ايسه ده؛ گوزل معاملہ نك الك الزم اولان قسمی خاتون ايله اوله چق
معاملہ در. خاتونلر، اسلام نظر نك فوق العاده حرمتلی ذاتلر اولوب، خاتونلر ه
رعایه اوزر نك اولان ابرلرده اك حرمتلی اولان ابرلر در. قرآن شریف، خاتونلر
ایله كوزل معاشرت ایتمك طوغر و سنك آچق فرمان ایلهدر كه، مذکور فرمائی
یرینه كتورمك هر بر مسلمان ذمه سنه لازمدر. اوشبونك ایچون هر بر مسلمان،
خاتوننه ضرور اوله چق شیلری حاضرلیه، خاتوننی هر بر آغرلقلر دن، حالندن كلدیكى
قدر حمایت ایتیه، خاتوننه فارشو مرحمتلی اولیه، بور چلیدر. بویله معاملده اولان
ایرك دنیا ساسی ده توزوك، آخرتی ده راحت اولور. خاتونیلر گوزل معاملہ ایتمه کی
شرفلی بر وظیفه اعتقادیدن ذات، طاقتی یتشماز، یا كه شریعت و عقل طرفندن منع
ایدلن شیلر ایل خاتوننی تکلیفی ایتماز. بلکه اك عزیز بالاسنه اولان شفقتی مرتبه -
سنك بر شفقت ایل، خاتوننی هر بر مشقتلر دن صافلار، بویله اولوق، عالی طبیعتلی
ایرلر ه یاراشور بر وظیفه در. خاتونلر مز، آتا و آنالری نك عزیز بالالری،
و كوزلرینك فارهاری اولدقلری حالك، آنلردن آیرلوب، بزره یار؛ و كل اشارتلمزه
تابع اولیه حاضر طوران سوكلو قارنداشلر مز در. بونلر، بر دن عائله نظامنی حفظ
ایلمك، و ایکنچیدن محض بزره یارامق قصدیل، تون او یقولرینی و کون راحتلرینی
فدا ایدوب، بالالرینی قاراب اوسدرمكلر، حتی كه شریعت تکلیفی ایتمیان کوب
خدمتلی، اوزلرینك غیرتلیرینه مجبور اولوق، اجرا ایتمكلر در. ایمدی،
بونلر ك بویکی ایزگولكلرندن كوزیوموب، كوركام مكافات اینچك اوزر نك اوصال
معامله ایدر اولسه ق، ایرلره و انسانلره مناسب دكل فباحتلر ك الك الوغنی ایلش اولورز.
بوسوزلردن مقصد ايسه، خاتونلری دشاسوز آت مثالنده اوز حاللرنچمه بیاریمه،
و هر نه ایدر لر ايسه سیرچی اولوب طوریمه دعوت ایتمك اولمای؛ بلکه عقل و شریعت
مساعدت ایتدیكى روشجه گوزل معاملده اولنق تیوش ایدکنی بیان ایلمكلر. خاتون
ایله اوله چق معامل، افراط و تفریط اوزر نك اولمای، بلکه عدالت اوزر نك اولیه
تیوشلیدر. تربیه لی ابر، خاتوننه فارشو حرمتلی معاملده اولدیغی کبی، کندی
و قارینی هم حفظ ایدر. یعنی کندیسی حرمت ایدر، و کندیسنی حرمت ایتدیره بیلور،
اشلرنده آكامشورت ایدوب، قایو بر طرفه اولسون کیتدکنده - رخصت صور -
مق قصدیله دكل، بلکه بیلدرمك نیتیل - واره چق اورنندن خبر ویرمك لازم اولور،

نا که کیسا کدن برر حادثه واقع اولسه؛ خبر و بیر مک طوغر و سنک، خاتون عاجز بر حاله اولماسون. ایرینک مشورت و بیلدر مکنه عادت ایدن خاتون، ایرینک سودکنه امین اولور، و بونک ثوره سی اوله رق کندسی هم دائم صداقت اوزرنک اولور. خاتونلر. قرلرده یورمکک اولان حیوانلر کبی عقلسز و مشورته لائق دکل ظن اولماسون! بعض خاتونلر اولنورکه، اگرده عقللری میزانه سالنور ایسه یوزلر ایله ایرلرک عقللر بنه غالب کلور. «اگرده حضرت ابو بکر الصدیق رضی الله عنه جنابلرینک اوغللری، قزلری مالک اولان عقل کبی بر عقل مالک اوله ایدیلر، حضرت فاروق جنابلرینه، خلافت کوچلک ایله کلمش اولوردی» سوزی مشهور دکلیدر؟، و مع ذلك، اگرده خاتون طرفندن ویراش فکر، صواب کورلار ایسه، مناسب دلیلنی کتورب، طوغری دکل ایدکنی اثبات ایلمک ایره لازم اولور. بوسایه ده بر دن مشورت ایدمک شرفنه نائل اولدیغندن، و ایکنچیدن بوزوق فکری تصحیح اولندیغندن، خاتون، ایکی توری فائده کورمش اولور. زو جینک شفقت قنطلی آستونده اولدیغنی بیلن خاتون، هر بر درست فکرینی زو جی حقنده صرف ایدر، دائم آنک رضالغنی استحصال ایتمک یولنده اجتهاد ایلر، آنا و آناسندن وجهل قارندلر. شلرندن آرتق آنی سور، و آنک عقل ایله برکلمش شفقتنه حیران فالور، حاضر و غائب اولدیغنده آنک خدمتنی جاننه غنیمت بیلور، حتی مقبول بر دعاسی اوله یغنی بیلمش فرض اولنسه، ایری ایچون آنی هم فدا ایدر. دنیا ده بوندن زیاده راحت اولور می؟! . . . خاتونلر، کندیلری استعمال ایتدکلرنده، یا که آنلرک نظار. تلرنت اولدیغنی حالک کوب وقت، خانه ایچنک اولان چینیاق، ناش و پیلاصاوت و غیر اسبابلر، اولورلر. بویله حال اولدیغنده ایرلرک وظیفه لری قچقرمق اور و شمع اولمای، بلکه الوغ ضرر اولمادیغنده بیلیمش اولوب طور مقدر. نا کاه خاتون کندسی کلوبنه: «بویله قصور لغم اولدی» دیبور ایسه، یا که قیمتی شیلره قضا اولورسه، بو وقتده هم: «جانم الله تعالی بوندن الوغ قضالردن حفظ ایتسون، باشمز سلامت اولسه مال تابلنور؛ و مع ذلك بوندن صوک اعتبار اوزرنده اولمیسن» دیمک کبی سوزلر ایله نصیحت صورتنده تنبیه ایلمک تیوش اولور. بویله عادتلری اولان ایرلرک، خاتونلری حضورنک هر متلری آرتور و مرتبه لری بلند اولور. واقعا خاتونلر، ایرلرک قینا مقلرندن دکل عقولرندن، سوکولرندن دکل وقارلی نصیحتلرندن قورقورلر.

لکن بویله قورقورلی، قویلرک بوریلردن قورقورلی قیبلندن دشمنلق قورقوی اولمای، بلکه محبت و عیاء ایله فاتوش اولان قورقور اولور. ایر اولان کیمسه، صحبت و قتلرند، و فراغت زمانلرند، کندیسنگ نه شیلری سووب و نه شیلردن نفرت ایتدکی، زمانک عمومی عادتیه یولده ایدکی، و بالالری نه یولده تر بیه ایلمک لازم کله چکی حقنک؛ اوشنداق دوستلر و بیلشلر هم دشمنلرک احوالنی بیان ایلمک، و دنیا طور مشنده کرک اولان عرف و عادتلری بیلدرمک حقنک، ارشاد ایلمک نیوشلیدر. بویله ایتمک خانو نلرک یا کلمهقلر نندن صافلانمیه سبب اولور. لکن اونودمق و خطا اشلیمکن آدم اوغلی خلاص اوله آلامدیغندن، ایرلرکبی خانو نلر هم خطا اشلرده بولنورلر. بویله خطاقلر اگرده شریعتیه خلاف اولماز ایسه، یوقار و ده دیدکوز چه عفو ایلمیه لائق اولور. اگرده خانو، شریعت رضا اولمیه چق یا کلش اش کوسترمش ایسه هم ده بونی قصدا اشلمش ایسه، او وقتده مساهله ایتمک البته جائز اولماز. بو صورتده ایر، مذکور عملک عیب ایدکنی خانونه گوزل آکلدر، اگرده بوندن فائده اولمازسه، خانونک و لیلرینه اعلام ایدر و آنلردن یاردم استر. لکن سوکمک، صومق، و کوچلی ذاتلره شکایت ایلمکن اجتناب ایلمک علوه مندر. ر وایتلره کوره اصحاب کرامدن بریسی، خانونندن شکایت ایلمک اولوب، وقتک خلیفه سی اولان عمر الفاروق رضی الله عنه حضرتلرینه وار مشیدی، لکن خلیفه نک خانونی، خلیفه یه جواب فایتار دیغنی ایشدوب کیر و دوندی. هر نه ایسه بو ذاتی خلیفه حضرتلری کور و ب قالدیغندن چاغر توب کیر و فایتار دی و نیچون کر مازدن کیر و فایتوب کیندکنی صورتی. صحابه ده: «یا امیر المؤمنین! خانونم آچی سوزلی اولدیغندن، حضرتکزه شکایت ایلمک قصدیل کلمشیدم، لکن خانونگز طرفندن جواب فایتار لیدیغنی آکلاب؛ بو فایغودن خلیفه کندیسی هم خلاص دکل ایمش، دیه کیر و دونوب کیتمکده ایدم» دیدی. بو کافار شو خلیفه حضرتلری: «ای قرنداش! خانو نلرمز، خانه لرمزی یووب سبورلر، کیوم تکوب اوستمزه کیندرلر، آشامیه و ایچمیه حاضرلر، کر لرمزی یوارلر، بالالرمزی تر بیه ایدوب اوسدرلر، فایغولی ساعتلرمز ده کولمزه تسلیه ویرلر، بزم اوستلرمزده بونلرک الوغ منتلری واردر. ایدمی کندیمزه دینمزه ضرر کتور ماز روشده آدمچیلک ایله بعض وقت

هر متمزده قصور لقايدر لر ايسه، هيچ عفو اولنماز لر مي؟ « ديمشدر. صحابه ده خانه سنه كلوب اوشبو ماجراي تماما خاتوننه سويلوش، خاتوني ده بوندين عبرت آلوب، عمر وارنجهز وجنه اطاعت ايلمك اولوب، عهد ايله مشدر. خاتونلر ايرلري طرفندن هر وقت هر مت كور ميه مستحقلر ايسه ده، حمل وقتلر نده وياش بالالري اولديقنده دخي زياده هر مت كور ميه لائق اولور لر. بوكونلر، خاتونلر ايچون مشقتلي و آغر كونلر در. خاتونلر، اك آغر بلالره - اگرده ايرلر ينك صداقتلر ينه طوغري كلمش اولسه لر - صبر ايدر لر ايسه ده، كندی حقلر ينك ناپنالمه سنه اصلا رضا اولماز لر. بلكه بوني الوغ مسخره لك حساب ايدوب هيچ وجه ايله تحمل ايدمه آماز لر. واقعا بو عادتلر نده خاتونلر حقليلر در، اوشبونك ايچون خاتونينك حقني ضائع ايتماي، شريعت دائره سنده صافلامق ايرنك وظيفه سنلدر. خاتونلر حقي بونده صافلانور ايسه، عائله شرافتي محفوظ و خاتوننده شادهم سلامت اولور. «خاتونينك عفيف اولمه سني استيان اير، اك مقدم كنديسي عفيف اولسون!» مقالي غايت درست و طوغر بدير. بو اورنده يازلش شيلر، ايرلر اوستونده، هيچ مساهله سي جائز دكل وظيفه لر اولوب، اجراسي لازم اولور. وظيفه سي نه ايدكني بيلوب، يا كه بيلمای، اصلا مقيد اولماز ايسه، او كيمسه يه اير ديمك جائز اولماز. واقعا مسكاو فابريكاندلر ندين نسيه يه آلمش شيلري سايه سنده، فخش خانه لرده، سرا خانه لرده عمر اوز در وچي، اوطوش اويناب بايلق، و قيمتلي عمر بيني تلف ايدوچي كيمسه نك عائله باشلغي اولمه سندين توزان قدر اولسون فائده كورماز. كاشكه فائده كورما دكي ايله فالسه ايدى، بلكه نهايت سز درجه ده ضرر كورلور. عائله باشلغنده اولان ياشرون واشكاره سفاقتلر، جمله سي بالالره و خلفلره ميراث فالور. بونك نه قدر بيوك بدبختلك ايدكني هر كيم اوز عقلي ايله بيلسه كرك.

مقصد

۱۵

طلاق و مفارقت

از دواج، اير ايله خاتونك بر لكده عائله تشكيل ايدوب، بر لكه ياشامق، و بر لكده بالالر يتشدرمك ايچون اوز آره لرنده ايلهش عهد و انفاقلر ندين عبارت

اولوب، طلاق و مفارقت ایسه، اوشبو انفاق بوز مق و عهدی باطل ایلمک اولور. عائله تشکیل ایدوب، قلب و قالب ایله، ایر ایله خاتون برلکک یاشامق لری ایچون اک بر نچی شرط، طبیعتلر نده برلک اولمه سی لازمدر. زیرا ازدواج بر ایکی کونلک سفر رفیقی اولمای، بلکه عمرلک بر برینه رفیق اولدقلر ندن، طبیعتلر نده برلک اولمادیغنده، برابر یاشامق ممکن اولماز. عمر بار نچه بر برینه کینه و حسد اوزرنده طور مق، و بوکا صبر ایدوب هم توزمک، دنیاده ممکن اوله چق شی دکلدر. زیرا بویله معیشت، زندانده حبس ایدلمیه نسبتله هم آغر بر معیشتدر. اوشبو سببدن، اکرده عائله اتحادینه سبب اولان زوجان آرسنک الفت اولماز و ایر ایله خاتونده کندیلری الفت پیدا ایتمک ایچون جمله اجتهادلرینی صرف ایدوبده، بوشع میدانه کلامز ایسه، بو وقتک بر برندن مفارقت ایدلمک حقتک شریعت طرفندن رخصت ویرلمشدر. واقعا بر برینه ضد اولدقلری حالده، کوچلی بر عذاب ایچنده او طر مقدن، یخشیلق و شریعت یولی اوزرنده مفارقت ایدوبده، هر بری کندی بختلرینی تجر به ایتمک مناسب ایدکی شبهه سزدر. طلاق و مفارقت انسانلر آرسنک طبیعی بر اش اولوب، هر قوم و هر ملتک کور لمککدر. فقط بعض ملتلر مشروع صورتدن باشقه صورتله مفارقت ایندک لری حالک، اسلام شریعتی بونی مشروع و بر قدر قاعده لر اوزرنده نظام ایلمشدر. بعض وقت اولور که، ایر ایله خاتوندن بر سی بوزوق یوله کروب ییمان اسمی چقار، کند یسندن هر کیم نفرت ایتمیه باشلار، و بوسببدن بتون نسل و بتون فبیل، مسخره لکه دوشه چک اولور، بویله بلایه دوشدکک یا که دوشه چکی معلوم اولدیغنده، مفارقت ایتمکله کندی شرافتنی صافلامق، ایکنچی طرفه ممکن اولور. بوشیلر، طلاق مشروع اولمه سنک کور لن فائده لر در. لکن اسلام شریعتی هر نه قدر طلاق نظام ایلمش ایسه ده، یالکز ضرورتی دفع ایلمک ایچون جائز کور مشدر. بوقسه ادب و اخلاق جهتنجه نظر اولندیغنده طلاق جناب اللهه مبغوض بر عمل ایدکی احادیث نبویه شهادتیه ثابتدر. طلاق ایدلمش خاتون - فایتوب کره چک انصافی بر یاقن فارنداشی اولمادیغنده، صور اشوب قارن طویدرمیه و یا که هر توری آدملر ایله کور شوب سویلشوب یورمیه و صوکره ده بر سفاهت خانه ده کون اوزدر مغه مجبور اولور. اوشبونک ایچون طلاق سببدن

یادیلنچی کو باپور، باکھ فاحشه آر تور. بونلرک هر بری، ملتیز ایچون طاعون
 وخالیرمیقر وبلرندن زهرلی میقر وبلر ایدکی معلومدر. طلاق ایدلمش خاتوندن
 بالاطوغمش ایسه، اش دخی مشکلشور. چونکه آیورلمش خاتونک بالالری
 آتار آنالری سلامت اولدقلری حالده، بتیم اولرق عمر کیچرر لر. بلکه کوب
 وقت اولور که وفات اولان خاتوندن قالمش بالالری، آنلر اوستنه کلمش آنا،
 مرحمت ایلر تر بیه ایتدکی حالده، آیور ولوب کیتمش خاتونک بالالرینه دشمن نظر یله
 باغار. اوشبو سبیدن بویلر بالالر، هیچ کیمدن درست تر بیه آلمای، وفضیلت
 اوکر نه بیلمای، ایکی جامع آره سنک اولان بینماز کبی تمام اخلافسز آدملر اولرق
 بتشور لر. بوشیلر طلاق اولان ضرر لر دندر. بعض کیمسه لر کور لور که،
 خاتونلر ایلر معامله ایتمک شریعت حکمنه کوره معاذالله ایرلر هیچ مسئول دکل، ظن
 ایدر لر. بونلر فکرینه کوره ایر، اوزینک خاتوننی استرسه سوسن و بر لکده
 طورسون، استرسه قیناسون و آیور و ب قووب بیبارسون، خاتونک هیچ اختیاری
 اولمای، آدم قولنده اولان جانسز تایاق منزلک اولور ایش . . . بویلر
 بر اعتقاد بزم خلقمن، خصوصاً عواملر آره سنک شو قدر مشهور در که، حتی اوستنک اولان
 کوب فرضلر نی بیلما دکی حالک، بونلری سویلمیه بیلور. بونک کبی بوزوق فکر لرک
 واصلسز سوز لرک، خلقمن آره سنه سرعت عجبیه ایلر نشر اولنمه سی، آنلره شریعت
 عکملرینی آچیق ایدوب آکلادوچی و ذهنلرینی نورلاندوچی. اخلاقلرینی اصلاح
 ایدچک یولده وعظایدوچی آزلغندندر شوسبیدن بزم آره مزده عائله احوالی
 عجیب صورتده بوزولمشدر. بر خاتوننی یغشی تر بیه لب آسرامیه اقتداری
 اولمادیقی حالک ایکنچی، حتی اوچنچی خاتون آلوچی، فرشته کبی خاتوننی اولدیقی حالک
 فاحشه لر آره سنک عمر ضایع ایدوچی؛ یاش بالاسنی آر به ایلر تارتوب یور و باوراق
 اور وچی خاتوننی قزل فالنره باطروب قینا وچی؛ چاباطه باوینی چیشمیه بتشه آلمادیقنه
 قزوب، بالالرینک آنالرینی آیور و ب بیبار وچی؛ قبرینی قازمق تیوش اولدیقی
 بر یاشنک، صبیلق چاغندن آبرلیمان قزلری نکاح ایدوچی؛ جزئی ماللری بولمک حقنک
 طوغمه لری ایلر ابدی دشمن اولوچی؛ بزم آره مزده حسابسز در. بوندن باشقه بتون
 قریه لر و شهرلر بتیم بالالر و فقیر دیلنچیلر ایلر طولمه سی، جمله سی عائله لر مز بوزوق -
 لغندندر. بوفنا لغمنی اصلاح ایچون جناب الله بزاره حسیاتلی، حمیتلی، درایتلی،

احوال عالمن خبردار، چن اسلام شریعتنی بیلوچی، وسوزندن زیاده، کند یسی عمل ایدوچی عالمر احسان ایلسون!.. اسلام شریعتنی، قللردن عفو ایتمک، مؤمنلر ایله فاریداشچه طور مق، عموماً آدم بالالریله کوزل معاشرت ایتمک، حتی که حیوانلره رحیملی اولمق ایله بیورده، اک صاف کوکلی، واک مرحمتلی اولان خاتونلر حقنک؛ یرتقچلره ایدلمه چک قدر؛ مرحمتلر لکی تجویز ایدر ایش!... بو اوله چق شیمیدر؟!... «خاتونمی سومبورم، شونک ایچون طلاق ایلمک فکر نکیم» دییان کیمسه یه، حضرت عمر رضی الله عنه حضرت نلری: «سوماز ایسه ک عهده وفا ورعایه یوقمیدر، یوقسه دنیاده اولان خانه لر محبت ایله طولشمیدر؟!» دپه زجر ایلمشیدی (*).

بو طوغر وده حدیث کتابلری تیکشرلور اولسه، خاتونلری رعایه ایلمک و آنلره دائم شفقت و مرحمت اوزرنک اولمق ایله بیورلمش حدیث شریفلر صانسز اولور.

مقصد

۱۶

تعدد زوجات

تعدد زوجات، بر ایرنک، برسی اوستننه ایکنچپسی اوله رق بر نیچه خاتون آلمسی، دیمکدر. ازدواجدن مقصد ایسه بر لکک یاشامق و بر لکک عائله تشکیل ایتمک اولدیغندن، بروقتک بر نیچه خاتونلر ایله بر لکک عائله تشکیل ایلمک، ممکن اولماز. زیر عائله تشکیل ایتمک محبتنه باغلی اولدیغندن، بروقتک بر نیچه خاتونلردن بردن باشقه سنی سومک ممکن اولماز، سومادکی تقدیرده عائله هم تشکیل ایدماز. بو، طوغری بر حکم اولسه کرک. چونکه بر نیچه خاتونلر، بروقتک بر ایر نکلمنده جیولدفلری وقتده، بر برینه طبیعی اوله رق بر نیچی درجه ده دشمن اولورلر. ایمدی بونلردن تشکیل ایدان عائله یه، عائله دیمکدن ایسه، موضع محاربه دیمک مناسب اولور. لکن، خاتونلرک خسته لکه مبتلا اولمقلری ویاکه بالا طوغدره ای قالمقلری ده نادر دکلدن. بوندن باشقه آنلرک بعض عندرلی کونلری هم اولمقلدر، ایمدی، طبیعی حاجتلری اوتامک ویاکه نسل وقبیله فالدر مق ایچون، خاتون آلمش کیمسه لر، یاکه حاجتلرینی سفاهت طریقچه

اوتامیہ، ویاکہ نکاحدن قصد ایلمش مقصودندن محروم قالمیہ مجبور اولورلر.
 اوشبو سببلر ایچون، شریعت اسلامیہ، تعدد ازواج حقیقده رخصت و بیورمشدر.
 لکن بویله رخصت هر کیمه وهر وقتده اولمای، بلکه رعایه سی پک آغر اولان شرطلره
 باغلا نمشدر. الحاصل شریعت اسلامیہ، ادب و دیانت جهتنجه تعدد زوجاتندن
 منع ایتدکی حالده، نظام جهتنجه، ضرورت مادهسی اولوق شرطیله بردن دورده قدر
 جمع ایتیمیه رخصت ایتمشدر. سیر کتابلرندن معلوم اولدیغنه کوره: کچن
 شریعتلرک اکثرنده خاتون آلمق طوغر و سنک معلوم برصان اولمادیغی حالک، شریعت
 اسلامیہ، بوچیکسز اولان تعددی دورده قدر کتمش؛ ناگاه آره لر نده عدالت
 ایدلماز خوفی اولورسه، او وقتده یالکز بر عدد ایله کفایه ایلمک ایله بیورمشدر.
 عدالت، یرنده تعریف ایدلدکنه کوره؛ بزم ظن ایتدکنمز قدر بئکل بر شیعی
 دکدر. بناء علیه بویله بر اقتداره مالک اولمادیغی حالده، خاتون اوستنه خاتون آلمش
 کیمسه، خاتونلره ظلم ایلمش اولور. اک طوغر یسی ده کوب خاتون آلدیغی
 تقدیر ده عدالت ایله آماز خوفی اولمیان کیمسه، خوفی اولمادیغندن خوف ایتمه لیدر.
 عدالت اوزرنده تریه ایتمک اقتدارندن محروم کیمسه لرک، خاتون اوستنه
 خاتون آلمقلرندن، خاتونلری و خاتونلرینک بالالری، اوشندانق نسل وقبیللری
 آره سنده آچو، کینه، حسد، دعوی، خصومت، الفتسزک، ناموسسزلق، بالا
 تریه سنده اعتبارسزلق، کبی فساد اخلاق شائع اولدیغی تجر به ایل معلوم اولمشدر.
 بوشیلر، مدنیت اسلامیہ و ملتیزک کوندن کون توبان کینمه سنه خدمت ایدن
 قونلی سببلردندر. بناء علیه قلملری اثرلی کاتبلر؛ سوزلری لذتلی خطیبلر؛
 بو طوغر وده، المرنندن کلدکی قدر غیرت ایدرلر ایسه، ملت ایچون هیچ اونودلمازلق
 خدمت ایلمش اولورلر. تعدد زوجات حقیقده سوز سویلنلکده، بعض بیوک
 عالمرمزدن: «شریعت بویله بیورر!» دبه ایشدر ایدم. فقط بورساله یازدیغم
 وقتده، کندیسنی مجاری دیه تقدیم ایدن بر فاضل دوستمز، صحبت ائناسند، ترکیچه
 اولررق: «بزم اور پالورلر، حقیقی اسلامیت ایلهنوز آشنا اوله میورلر، زیرا ظن
 ایدرلرکه اسلامیت تعدد زوجات ایله بیورر، حالبوکه بو فکر طوغر ی دکدر،
 چونکه اسلامیت بونکله بیور میور، یالکز مساعده ایدیورر!» دیدی. «بیورر»
 ایله «مساعده ایدیورر» آره سنده اولان فرق غایت بیوکدر. سلطان الانبیاء

آفند من صلی الله علیه وسلم حضرت لریك هم بر وقتده بر نیچه خاتونی اولدیغی معلومدر .
 لکن آنلرك كوب خاتون آلماق لرینه اولان سببلر - بزم ظنمهزه كوره - هر كسك تا بلماز .
 جناب رسالتپناه، شریعت حکملرینی اوز عمرنده تماما تبلیغ ایتمه مأمور
 اولنمشیدی . حالبوکه بو حکملرك بعضیلری صرف خاتونلر ه عائد؛ هم ده طوغریدن
 طوغری به ایرلر حضور نده تعلیم ایلماق، حیاتی موجب اوله چق ایدی . اوز مانده
 مطبعه لر اولنمادیغندن کتابلر نشر اولنماز ، حتی که یازمه نسخه لرده استعمال ایدماز ،
 بلکه تعلیم و تعلم یوز به یوز اولنور ایدی . خاتونلرك کندی کر کلرینی تفصیلا تعلیم
 ایتماق ، هم ده ، آنلر واسطه سیله حتی که امتك باشقه کر کلرینی تبلیغ ایتماق قولای
 اولدیغندن (چونکه آنلر هر وقت حضور شریفلر نده اولنور لر ایدی) نکاحلر نده
 كوب خاتون اولنمسه سی ، نشر شریعت یولنده الوغ فائده كتور مشدر .

یوقسه بونك سببی معاذ الله نفسانیت دکلدر . بویله فکر ایتیه نه کیی
 یول اولور که ، حضرت عائشه رضی الله تعالی عنهادن باشقه لری جهل سسی
 ثیبه لر ، هم کوبلری قارتلق درجه سنه بتدکلر نده تزوج اولنمشلر ایدی .
 بوندن باشقه «ام المؤمنین» اولماق اصحاب کرام و عمر بلر آره سنک هر کیم طرفندن
 غبطه ایدلنه چك الوغ بر درجه اولوب ، بو کائائل اوله چق ذات ، مسرتلره غرق اولور
 ایدی . «امهات المؤمنین» حضرت لریك اکثری فقط بویله شرافتی حائز اولماق ایچون
 نکاح ایدلنوب . بعضیلریله حتی خلوت ده اولما مشدر . کندی سعادتلر ایچون و کامل
 نمون اولور قی یا شادقلر نندن حتی جناب رسالتپناه صلی الله علیه وسلم حضرت لرینه بونلر
 آره سنک قسم ده واجب دکل ایدکی مرویدر (*) . «امهات المؤمنین» ك اکثری
 محار به لرده و یا که حبشه اولان هجر نلرده ایرلری ترك حیات ایتماکله طول قامش و عمر بلر
 آره سنک شریفی نسبلی اولماق شهرت بولمش خاتونلر اولوب ، بونلرك خاطر لرینی تطیب
 ایلماق و مسرتلرینه تسلیه و یرماق تیموشلی ایدی . بونلر قشنگ «ام المؤمنین»
 اولماق قدر بیوک منصب و مرتبه لرینه لائق تسلیه هیچ اولنمادیغندن اولنیه چقندن ،
 مذکور منصبله مشرفی اولمشلر در . حالبوکه اهل اسلام ضعیف و آز وقتلر نك ، عربلرك
 معتبر ، لکن اهل اسلامه خصم اولان قبیل لردن اولان خاتونلرك «امهات المؤمنین»
 زمره سنه کرماق سببندن اسلامه دوست بلکه مسلمان اولمشلر در . بونلر دن آکلا -

(*) فتح القدیر لابن الهمام رحمه الله . ج ۲ ، ص ۵۱۹ و شرح بلوغ المرام ج ۲ ، ص ۱۳۱

شك يافته كوره فخر عالم رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلر ينك خاتونلر ينك بر نيچه عدد اوله سي سياسي سببلره مبنى ايدى . هر نه قدر مقصد دن بر قدر چقدق ايسه ده ، بوجملهرى يازميه مجبور اولدق . زيرا تعدد زوجات خصوصتك سوز اولديغتك ، زوجات طاهرات با بندين سويلمك هم عادت حكمنه كرمشدر . تعدد زوجة هر قوم وهر ملتك غير مشروع صورتك واراضى انكار ايدلماز . فقط اسلام شريعتى ، ضرورت سببندن ، نظام جهتنجه بوجاله مساعده ايلمشدر . يعنى بالاسى اولماز ، يا كه خاتونى خسته ويا كه سفاهنه مبتلا اولچق و بونك كى ضرورتلر اولديغنده ، تعدد زوجة مشروعدر . فقط بويله بر ضرورت اولمازسه ، ويا كه عدالت اوزرنده معامله ايلمك حقك خوف ايدرسه ، بوتقديرده بردن آرتق خاتون آلميه قرآن شريفك رخصتى وارميدر؟! ... هر نه قدر بيوك بر اجتهاد اوزرنك بو مسئله ي اوزون وقت نفتيش ايتدك ايسه ده ، بوسؤاله و بولر له چك جوابى هنوز تحصيل ايدمه آلاماق . لكن اخلاق جهتنجه تعدد زوجات اسلام شريعتك هم ممنوع ايدكنك شبهه يوقدر . زيرا بوشوع عائل ايجنده دائم نزاع و دعوى قالميه ؛ جناب الله ، اير ايله خاتون آره سنه تعيين ايدن حقلرك ضائع اولمه سينه ، آتاييله بالالر و طوغمه قارنداشلر آره سنه محبتسز لك دوشميه سبب اولور ، و بوندين ايسه عائله احوالى تمام بوزلور . بويوز دن ملتزم باشنه كله چك ضرر حسابسزدر .

مقصد

۱۷

آتا و آنا وظيفه سى

بيوك حقلرك بيوكى ، آتا و آنا اوستونده اولان بالا حقدردر . بالا حق ايجون آتا و آنا ويا كه بونلر يرنده اولان و ليلر ، دنيا ده مسئول اولورلر ، و آخرتك هم جناب الله جواب ويررلر . بناء عليه بو حقلرى بيلمك ، و حاجت وقتنده كمال دقت اوزرنده اداء ايلمك فرض اولسه كرك . اوگر دلميان آت ، نه آر به تارنا بيلمكى ونه صابان يورته آلاماديغى كى ، تربيه ويرلميان بالاده ، هيچ بر اشه ياراماز . انسان ، تربيه ويرلور ايسه انسان اولوب ، تربيه ويرلمادكى تقديرده وهشى حيوان دن توبان درجه ده بر جانوار اولور فالور . بالا ، بالا وقتك هر تورلى تربيه يه قابل اولديغندن ،

بو وقتی الوغ بر غنیمتدر . شو سببند تر بیه سی حقندہ مساهلہ ایلمک شو بلہ طور سون،
 بلکہ کامل دقت اوزرنده اجتہاد ایلمک تیوشدر . بالا، هیچ اورلق ساچلمہش یر،
 یا کہ هیچ یر نقش باز لہمش اولان آق کاغد اولوب، نہ کبی اورلق ساچلنور سہ شو کبی
 ایکن ویرر ونہ شی باز لنور ایسہ آئی اوقولنور . بالا، اگر دہ گوزل تر بیه
 ویرلور اولسہ، ایزکی، دنیا و آخرت مسعود اولور، ہر بر اشلہش بخشی اشلرندن،
 تر بیه ایدوچیلر وھالنی کوز ایدوچیلرہ گوزل الوشلر چقار . اگر دہ بونک خلافتچہ
 اولہرق، بوزوق تر بیه ویرلور اولسہ، یا کہ حیوانلر مثالندہ مہمل قالدلرور ایسہ،
 بیچارہ بالادہ ہلاک اولور، کناہسی دہ ویلر اوستنہ کلور . بالاتر بیه سی - تر بیه
 علماسی سوزینہ کورہ - اک یاش چاغندن باشلانوب، ابتداء حسن وقبح (بخشی
 ویمان) شیلر بیلدرلور، خصوصاً نظافت و پا کلکہ عادت ایتدرلور، ہر اش
 و عادتلرینی قاعدہ یہ قویلنور، عقللری ایرشد کچہ طبیعی شیلرہ ذہنلرینی تارتلنور
 مثلاً بنائلر، یوللر، طاغ و طاشلر، چیشمہ ویلغہلر، کوک، یر، قویاش، آی، ییل،
 قار، بوران، یغہور کبی شیلر حقندہ فسقہ فسقہ اولسہ دہ معلومات بیان ایدلنور .
 بوندن سوکرہ قرآن شریف و حدیث جلیلدن ینکل ہم فسقہ اولانلر ینک معنالرینی
 آ کلادلنور، بیوک عالملر و مشہور فیلسوفلرک مقاللری سویلننور، و علم تاریخ
 خصوصاً اسلام تاریخینک اک مہم مادہ لرنندن خبردار ایدلنور، عبرتی مشتمل اولان
 حکایتلر و تمثیللر سویلاب، اوزلرنندن محاکمہ ایتدرلور . سوکرہ، لازم اولان
 اعتقادلری - خاص سلف و اصحاب کرام اعتقادی اولوق شرطیلہ - آچیق آ کلادلنور،
 فرض، واجب، حرام، کبی اسلام حکملری بیلدرلور . دین، انسانلرک خلقلرینی
 کوزلننریمہ، دنیا و آخرت لرنندہ بختلو اولمہلرینہ کوچلی بر سبب اولدیغندن، وقتی
 کلدکی سوکنندہ مساهلہ سی جائز اولماز . دین اصولی، آ کلادلنوب بیلدرلرکنندن
 صوک، بالا، نہ کبی مکتبہ ویرلور ایسہ دہ انشاء اللہ بولندن آد اشماز . دین تر بیه سی
 ویرلرکنندہ اک مہم اولان شیء بالالرہ ینکل آ کلانمقدر . مثلاً اشامقدہ اولان رزقلر مز،
 طوتاش آغوب طور مقدہ اولان صولر، ہر نورلی حیوانلر و جملہ انسانلر، جناب المہاک
 مخلوقلری ایدکنی، و آنکدہ غایت قدرتلی، و مہمتلی خالق ایدکینہ توشندرمک،
 و بوندن صوکلرینی دخی تدریجی اوزگرتنک لازم اولور . بالالرک ذہنلرینی
 فسوب غیرتلرینی آز التمقدہ اولان شیء، بیلمدکلرینی اوقومق، هیچ آ کلادقلرینی

حفظ ایتمکدر. اگرده بو طریق اوزرنده بالایه دین تر بیه سی ویرلور ایسه، دیندن هیچ الوش آله آلمادیغندن باشقه، دیندن محبتی - معاذالله - صونور. اوشبوندن ظاهر اولدیغنه کوره آنا و آنالرك، ائک ابتداء اوله رق ایمان شرطلری دیه اخیزینه قدر «کلمه طیبه» نی حفظ ایتدرمکلری وهفتیک شریفی ایچکلدوب اوقوتملری، تر بیه اصولنه خلا قدر. بالالره ویرله چک تر بیه نئک کرکوسی، آنلری گوزل عادتله اوکرتمک و بو عادتلری حتی اختیار سز اشلیمیه مجبور اوله چق کبی بر حاله کتورمکدر. گوزل عادتله: پاکک، اویقودن ایرنه طورمق، هر عملی بر قاعده بیه بناء ایلمک، تننی ممکن قدر خسته لک سببلرندن حفظ ایتمک، آت اوستونک یوری بیلیمک، صوده یوزه بیلیمک یاز ولر کورکام و درست یازمق، سوز سویلدکن ادب ایله سویلمک، صحبت و مجلس ادبلرینی برینه کتورمک، راست سوزلی اولمق، وقتنک نازلری اوقومق، حب وطن، حب ملت، خدمت، غیرت، فدا کارلق، حب عمل، کبی فضیلتلر در. بالالری کوزل تر بیه ایتمکده ائک مهم اولان شرط، تر بیه ایدوچی آنا و آنانک و یا که بونلر وظیفه سنی ایدن ولیلرک کندیلری تر بیه لی اولمقدر. اگر ده ویره چک تر بیه لر ایله کندیلری خلقلا نازلر ایسه، عمر وارنچه تر بیه ایلمک صدنک اولسونلر، بر فائک کورماز. بالالری، راستلق اوزرنک تر بیه ایتمک، آنلرک راست سوزلی و هر اشلرنک طوغریلق اوزرنک اولمقلرینه؛ ویالان سوزلر ایله تر بیه ایلمک آنلرک بالانچی اولمقلرینه؛ آنلره فیر دعاء ایتمک بختسز اولمقلرینه، تر بیه ایتمک اولان ایکی کیمسه نئک بر برینه خلاقی روشچه تر بیه ایدولری، بالانک آدمکدن چقوبینه باعث اولور. بالالرک آنالری ایله کوزل تر کلک ایتمک، و آتی حر منلو طومتق، بالالره علو طبیعت و معاشرت ادبلرینی اوکرتمکدر. آنالرینه بویله معامل ایدلدکنی کورمک اولان بالالر، آنالرینی دخی آرتق سورلر، و کندیلری تأهل ایتدکنده بویله معامل ده اولنورلر. هدیه و بیرمک بالالرینه تیکز ویرمک، بالالره عدالت درسی؛ و برینه ویروبن «صاق اول طوغمه که آیتمه!» دیمک آنلره حیل و خیانت اوکرتمکدر. بالاسی حضورنک بالاسنه بیلدر وپ بالان سویلمک، آنلری بالان سویلمیه؛ و آنلر حضورنک قچقرمق، یوق شیلر ایچون اورمق، صوفمق، آنلری خلقسزلق، جبر و ظلمه اوکرتمکدر. بالالرک بوزوق سوزلرینه قارشو کولوب

طور مق، و تپوشسز عملرینی تحسین ایلمک، آنلری عارسز لکه، تربیه سز و بدبختلکه اوکرتکمدر. سبق اوقومق اولان بالالره، برکیسه نظارتند، کوزل اوینلر اویناتمی، ذهن آچلمه سنه سبب اولور. وقتی یتدکنک بالالری مکتبه یبارمک، حتی که یراق اورنلره یبارمک، آنا و آنا ایچون لازم اولان وظیفه لر دندر. یاش بالالری یراق اورنلره یبارمک هر نه قدر کوچ کورلور ایسه ده، بو طوغر وده هم صبر هم غیرت ایتمه لی. کوب کیسه لر اولور که کوز نورلری اولان یاش بالالرینی، چیت کیسه لر خدمتنه تابشروب قایتورلرده حمد اولسون بر اورون بولدم، دیه شکر ایدر لر. ایمدی مکتب یولنه کوندر مش آنا و آنالر، بالالری ایچون صبر ایتمازلر اواسه، بیوک بر کفران نعمت ایتمش اولور لر. ابر بالالره نسبتلر قز بالالر تربیه سنه دقت ایلمک، آنا ایله آنانک اک شرفلی بور چلریدر. بونلرک تربیه سی حقنده صوک دولتلر واک عزیز وقتلری فدا ایتمکدن کیر و طور مق، درست اولماز. قز بالا، آز کونلر صوکنک، چیت کیسه تصرفنه کیدر، بر خانهدی اداره ایتمک و بر عائلیه آنا اولوق وظیفه سی کندیسنه امانت ایدلور. اگرده علوم اسلامیه دن خبری اولماز ایسه بالالرینه آداب اسلامیه یی نیچوک بیلدر لر؟ اخلاق علمنی نه یول ایله اوگر در؟!... ابر حقلرینی بیلماز ویا که مذکور حقلری یرینه کتورمک لازم بر شی ایدکندن خبری اولماز ایسه، بلکه تقصیرک ایدر، و بونک سببندن عائله خراب اولور. خانه تدبیر ایلمک یولندن معلوماتسز اولور ایسه، آشامیه ایچمه نیچوک حاضر لر؟!... کیوملرینی نه روشک کیوب نکار ویا مار؟!... بودنیانک حالنک ثبات اولمادیقی ایچون خادم و خادمه لر اشلردیه، بوشیلردن خبرسز و نصیبسز قالدر مق، آنا و آنانک الوغ غفلتلرندن اولور. زیرا بوکون میلیونیر خاتونی اولان ذات یارین بر آقچه یه محتاج اولمه سی ممکندر. او یله ده اولماسون، خادم و خادمه لر دن اشلتمک ایچون دخی علمنه احتیاج واردر. عادتدن طش زینتلنوب اوراملره تپوشسز اورنلره چقمقدن، بر اشسز تیک او طور مقدن، جناب اللهک امر و نهیلری طوغر و سنک مساهل ایتمکدن، قزلری تحذیر ایتمیه تپوشلیدر. زیرا عائله باشلغی اوله چی خاتون دین و اخلاق طوغر و سنک اعتبارسز اولور ایسه، اداره سنک اولان عائله نک معاذ الله دینه و داع ایله چکندن کوب مانع فالماز. دیندن خبرسز ویا که آز خبرلی اولان بر عائله ایچنه دیانتلی، تقوی، حیالی بر خاتون کلوب

کرر ایسه، بتون عائله‌بی کندبسنه اسپر ایدر وگویا وهی کنورمش فرشته
کبی بتون خانه اهلی ارشاد ایده بیلور.

مقصد

۱۸

اولندر مکه آتا و آنا وظیفه‌سی

ایرگه تابشرمق وقتنی کلدکنک، فز بالایی، هر نه قدر مالسز و جاهسز اولور
ایسه‌ده، دیانتلی، تقوا، گوزل‌تر بیه آلمش کیمسه‌به ویر مک ایچون سعی ایلمک؛ آنا
و آنا وظیفه‌سیدر. جناب‌الله‌دن قور توچی و خلقلردن حیا ایدوچی ذات، خاتوننی
سور ایسه هر مت اوزرنک طوتار، اگرده معاذالله محبتی اولماز ایسه، جفایه صالماز.
مانده‌یا که مرتبه‌سنه کوز صالوب، بوزوق اعتقادلی، دینک اعتبارسز، کیمسه
لره فز ویر مک مناسب دکلدرد. دنیا مالی نه قدر کوب اولسه‌ده اولسون، و دنیا
درجه‌سی نه قدر بیوک حساب ایدلسه‌ده ایدلسون، آخرت عالمنه نسبت ایدلدکنده،
یوق حکمکدر. تابعون کرام آره‌سنده برنجی استاذ اولان ابو محمد سعید بن المسیب
حضر نلری، کریمه محترمه لرینی، وقتک خلیفه‌سی اولان عبدالملک بن مروان،
ولیعهدی اولان اوغلی ولید ایچون صور دیغنده رد ایدوب، اصحابی زمره سنک اک فقیر
اولان برینه ایکی یا که اوچ درهم مهر برابرینه تزویج ایلمشیدی (*). بالالری
اولندر کده. آنا و آنا ایچون، بالالری جبر ایلمک جائز اولمادیقی کبی، تمام اختیار-
لرینه صالوب، بر چیتین سیر چی اولوب طور مق‌ده مناسب دکلدرد. زیران تمام اختیار-
لرینه ویر لسه، یاشلک ایسر کلکی و میلاک هم کوچلی سلطان اولدیقی سببندن،
اهتمالک با کلشور لر، و یا کلش ایتدکلر نندن ده غافل قالور لر. و بونک نتیجه‌سی
اوله رق الوغ ندامتله اوغرار لر. حال بویله اوله یغندن، آنا و آنا اوزرنک کامل
سلطان اولدقلرینی، بالالرینی تزویج ایتمک اختیار لی ایدکنی، اوغللرینه و قزلرینه
سویلک، و آنلرنک نیت ایتدکلری شیده اولان خو فلرنی بیان ایتمک لازمکلور.
جبری صورتده اولان نکاحده کولکلر بر برینه اوغشامادیغندن، مهیشتلری
زهرلی واک طوغرسی‌ده جهنم عذابی درجه‌سنده مشکل اولقی ممکندر. بالالرینک
سعادتنی مطلوب اولدیغنده کوچلب نکاح ایلمک روا اولماز. جبر ایله و یا که جبره
پک یاقن اولان نکاحلرک کوب وقتک سببی، ایرلر قارت و یا که بای، اولوب، قزلرینی

(*) وفیات الاعیان ج ۱ ص ۲۵۶ (مشهور خاتونلر) نام‌اثرده هم ذکر ایدلمشدر.

بای خاتونی ایتمکله مسعود یاشاتمق قصدی اولور. لکن سعادت دینلن شیخ هیج وقتک مال ایله ساتون آنماز. اوشبونک ایچون یاش قزلی، یاشلر نده مناسبت اولیان قارتلره، تریبه لی قزلی، تریبه سز بایله ویرمک، سعادت امید ایدلنه چک تز ویج اولمای، یالکز مال برابرینه وجود سعادت صاتمقدر!... عقل و شریعت جهتنجه مرغوب اولان نکاح آنا و اولنوچی بالالرک رضالقلری و خوشنود لقلری اوزرنک اولان نکاحدر. اگرده بالالر، اوزلرینک مبتدی لکری و تاجر بهاری ده آزلی سببندن، آنا و آنالر موافق کورمش رأیلره عنونیتسزک اظهار ایدرلر ایسه، بو تقدیرده اصولیل، کولکلرنک اولان شبهه لرینی دفع ایتمک و مرادلرینی هم میل ایترمک طوغر و سنده غیرت ایلمک لازم اولور. هر نیچوک اولسه ده بالالری جبر اوزرنده تزویج ایتمک روا دکلدیر. زیرا مال دکلدیرلر که اختیارلر نندن باشقه صانتلوب کیتسونلر!... بر برینه تریبه جهتنجه کفو، و بر برینی استمکک اولان یکت ایله قزک نکاحلرینه؛ یالکز فقیرلکی سبب کوستروب، رضالق ویرمیان آنا و آنالر، کندی وظیفه لرینی اداء ایتمش اولمازلر. چونکه اخلاقی گوزل اولان کیمسه نک فقیرلکی هیج عیب دکلدیر. مالسز کیمسه، کیمسه سز مالدن خیرلی دکمیدر!...

مقصد

۱۹

بالا وظیفه سی

بودنیاده اولان انسانلرک بر بری اوستونک فائک و ضرر جهتندن بر چوق حقلری واردر. لکن بویله عقلرک الک الوغلری بالا اوستونک اولان آنا و آنالری ایکی هیج کیمه یاشرون اولماز. آنا و آنا، بالالرینک سعادتق ایچون تون کون سعی ایدرلر، تریبه قیلورلر، آباغنی مکتب یولینه باصدرلر، هنر و صنعت اوگردرلر، بو طوغر و ده چیکمش اولان زحمتلری، کولکلرنک تامر جایمش شفقتلری، قرارسز اولوب، بوزدن برینه اولسون مکافات ایلمک آز کیمسه لره میسر اولسه اولور. قارت و ضعیف دوشمش آناسنی کوتاروب یورمکده، آشادوب ایچرمکده اولان بر انصافی ذات، سوز اوکغای کلوب: «ای محترم آنام! سز لر صبی وقتده بنی نه کبی تریبه ایتمکزه ایسه، سز لری بن هم شویله تریبه ایتمکیم. ظن ایدرم که آتالق حقنی و فایتمدم و سزک مشقتلرکزه مکافات هم ایلدم!» دیمشیدی. بونک جوابنک آناسی ده: «ای عزیز اوغولم! سندن جناب الله راضی اولسون! تریبه گدن بن راضیم، تشکر ایدرم. لکن بن؛ سنک یکتلک کونلرکی کوروب، راحتلنمک نیتیله، اوزون عمرلی و سلامت اولمکی امید ایدوب، تریبه ایتمک حالک، سن بلکه بنم دنیادن کوچوموی امید ایدوب،

تر بیه ایلمک سن! زبیرا بنم استقبالمن امید ایلدنه چک فائده بوقدر، ایمدی حال بویله اولدیغنده بنم تر بیهام ایلسنک تر بیهک نیچوک بر ابر اوله بیلور! . . . «
 دیمشدر. بالا تر بیه سنده اولان مشقتلردن بر مقداری هم ده اک مشکل اولانی آنالر اوستنده ایسکنده شبهه بوقدر. حمل، طوغدر مق، ایزمک، وغیر بوکبی حاللر، حتی کی شریعت حکمنه کوره اوستلرینه لازم اولمیان خدمتلی، اوز بخشیلقلر یله موینلرینه یوکلابده، صبر وغیرت اوزرنک خدمت ایلمک، آنادن باشقه هیچ کهک الندن کلاماز. بیچاره آنا، کندیس آچ اولدیغی حالده بالاسنی طویدر میه غیرت ایدر؛ اویقولامیه فرصتی اولما دیغی حالک، بالاسنی اویقولانمق ایچون اجتهاد ایلر؛ بالاسنک شادلغی ایله شادلانور، فایقوسیله فایغورر. بویله خدمتلی گویا آزامش ده اوستنه ایرینک اوست باشنی، ایرینک قوناق وخادمترینی تر بیه ایدر، پک کوبلری واردر که باش بالاسنی آربه ایله تارتوب، چاقروملر ایله مسافه یولره واروب کون اوزون اوراق اورر، وباشقه قر خدمتترینی اشلر.

بویله خاتونلره بریرینه اون رحمت ایتوب، کوکلرینه تسلیه ویرمک، اک آزام مکافات اولدیغی حالک؛ بعضیلری کورلور که رحمت بریرینه ایرلر نندن تکدیر، فائز آنالردن آنبار طولوسی شلمته ایشدرلر! . . . بویله خاتونلره راحت کله چک بر اوله فالسه انجق بالالری طرفندن اولور. اوشبونک ایچون کرک شاداق و کرک فایغو کونلری اولسون، آنا و آنالری اونودمق دکل، بلکه هر وقت مال وتن ایله اعانت ایتمک، یراق یرده اولدقلرنک زیارتلرینه وارمق، مکتوبلر ایله اولسه حاللردن خبردار اولوب طورمق، خیر دعالرینی آلوب، هر بر ایزگی عمللرنده ثوابنی آنلره بقشلامق، اسلام شریعتی طرفندن بیورلمقدردر. بالا، کله چک بر کونک، نه قدر بیوک بر ذات اولسه ده اولسون، اوشبو بور چلرندن هیچ وقت خلاص اولماز. آنا و آناسنک نصیحتلرینه کفران ایدن بالا، بالادکل بلاد. بوکبی بالا ویا که بوکبی بلا ایله هیچ بر انصاف صاحبی مبتلا اولماسون! . . . بالالر، اگرده آنا آنالرینه محبت اوزرنده ودائم خدمتلرنده اولورلر ایسه، کندی بالالردن هم بویله اکراملری کوررلر. بونک خلافتجه اوله رق، آنلرک حرمتلرنک کیهچیلک ایدرلرسه، بونک نیچه الوش زیاده سیله اولان کیهچیلک بالالردن کوررلر. بوا یسه دنیا یارادلان زماندنبر و تجر به ایدمش بر اشد. قز بالالر، دخی آرتق خدمتلیر و انواع مصرفله، دقتلی تر بیه لره محتاج اوله چقی شبهه سزدر. ایر بالالر کوب وقتک بالغ اولدقلری و ایرلر قطارینه کردکلی صوکنک برر توری کسب وصنعت ایله، آنا و آنالرینی مشقتلردن بر آزام اولسه ده خلاص ایدرلر، لکن قز بالالر، باشلری اوسد کچه آنا و آنانک نظارتنه محتاج اولقلردر.

قزلب، بلاغته ایرشمک دگل حتی ایره کیندکلی صوکنده آنا و آنا ناک خاطر لرندن
 چقمای، آنا آنالری همیشه بونلر ایچون قایغوده اولورلر. اوشبو سببدن قز بالالر،
 آنا و آنا ناک قدرینی دخی زیاده بیلورکه، و آنلرغه چیکسز محبت ایدوب، حرمت
 کوستررکه تیوشلیدر. قز بالا، خواه قز اولسون، خواه ایر اولسون، اوزینک
 طوغمه لرینه رعایه لی و آنلری طوغری یوله کوندرمک حقتک اجتهادلی اولمیدر.
 اوشنداق آنا و آنا به اطاعت ایتمک و قارنداشلری یاقن کورمک طوغر وسنک جمله دن
 آرتق غیرتلی اولمه سی لازمدر. قزلق عمرلر، صانا ولی کونلر اولوب، کوب وقت
 اوتماز، گویا هیچ اولمش کبی کیچار. بوکون قورچاقلرینی کیندروب، یا که
 نمازلق چیکوب آناسی باندک اوطورمقک اولان قز، یارین برخانه به آنا اولر ق
 بالالرینک تزلوب طور دقلرینی کوره بیلور. آنا و آنا به اطاعتلی، و آنلرک خیردعالرینه
 نائل اولان بالالر، اوشبو کونک اوز بالالردن هم عزت و حرمت کوررلر. آنا و آنا به
 اطاعتلی اولمق، نه کبی شرفلی بر عمل ایدکنی اوشبو کونده تجربه ایدرلر.
 آنا و آنا، بودنیادن ارحال ایتدکلرنده، هر وقت آنلره خیر دعاء قلمق وانعام،
 احسان و باشقه بخششی عمللر ایله جانلرینی شادلاندرمق، بالالرک الوغ بورچلریدر،
 ماللری قالمش ایسه مصلحت اوزرنده و یا که قرآن بولدکنچه بولمک تیوشلیدر.
 بعض بالالر کورلورکه: آنا و آنالری وفات اولدیغنک میراث بولمک حقتک
 طوغمه و باشقه یاقنلری ایله دعوا لاشوب، آره لرنگ اولان قارنداشلک باغلرینی اوزرلر،
 بربری حقتک بوزوق سوز، یاوز کمانلر قیلوب، حتی وحشی جانوارلر، بربرینه
 ایتمیان یرتقچلقلری اجرا ایدرلر. و ماللرینک الوغ قسمنی دعوا و کیلرینه ویروب،
 کندیلری خصومتدن باشقه شی قز نمازلر. بوسببدن آنا و آنالرینک اسملری خوار
 اولوب، اوزلری ده بختسز بالالره مثال اولوب کوسترلور. ایمدی عائله ناک
 شرافتنی، آنا و آنانک حرمتنی رعایه ایلمک نیتنک اولان کیمسه لر، انصافی یولندن چیتکه
 چقمازغه تیوشلیدر. انصافی کیمسه جانتی فدا ایدر، لکن دنیاسی ایچون
 قارنداشندن کیسلماز و غیری کیمسه لری هم حرمتسز ایلماز. آنا و آنا حضورنگ
 کامل ادب اوزرنده اوطورمق، عادت طشنک قچقروب سویلشمازسزک و کولمازسزک،
 نه کبی وقت اولسه ده اولسون، آنا و آناسندن باشقه کیمسه دن حاجتنی صورمازسزلق،
 او باشلرینه یوقاری بنالره چقوب دنیای تماشای ایدوب طورمازسزلق، یمان قزلب ایله
 دوست اولمقدن صاقلانمق، قول آباق یوزکبی اعضالرنی زیاده نظیف و کیوملرنی
 پاک، قولاق، برون، آغز و تشرنی هر وقت یومقلق و مسواک ایلمکک، بارمقلری
 بر و نغه قویوب اوینمازسزلق، طرناقلرنی اوسدروب بورمک و بارماق شار دلمقندن

احتیاط ایلمک، هر کون ساچلری تارامق، نار و قسان کیوملر کیمکدن صافلانمق،
 فز بالالرا ایچون اکلارم شیلردر. ای هرمتلو بالالر! کله چک کونلر کزی بر فکر
 ایله کز! بور وشده یاش بالاصفتنک طورمق کوب سورماز، آنا و آنالر کز سزک ایچون
 دائم پاره صرف ایلماز، بر وقت کلور، کر کلر کزی اوز کز تحصیل اینیمه مجبور
 اولورسکز، بلکه اوز کزدن باشقه بر خاتون و بر قاچ عدد بالالر تر بیه سی اوستکزه
 بوکلانور، اکرده هنر کز و آنکله برابر اجتهاد کز هم برنده اولسه، بو کونلر کزی
 بنکل کیچره بیلورسز. معاذالله اکرده هیچ هنر کز اولمازسه، بونکله برابر خلق کزده
 بوزوق اولورسه وای بوقاره کونلره وای! . . . . .

مقصد

۲۵

کوزل معاشرت

عائله نك راحت، و بالالرك هم مسعود، اولمقلرینی استیان؛ و بود نیاده سورمش
 عمرده بر بخشى اسم فالدر وب کیتمک قصدنده اولان ایر ایله خاتون ایچون، هر وقتک
 اتفاق اوزرنک طورمق، و اتفاق اوزرنک طورمق طوغر و سنک جمله قوتنی صرف ایلمک لازم
 اولور. ایر ایله خاتون، اتفاق ایله و بر برینه اطاعت و حرمت اوزرنده طوررلر
 ایسه، عائله یه تابع اولان خلق کرک حساب خار جنده کوب او سونلر، جمله سی انصاف
 اوزرنده یاشارلر. بعض وقت اولور که آز بر شیخ ایچون آرده خلافق چقار.
 اکرده وقتنده چاره سی کورلماز ایسه، بر او چقوندن اوسوب قابار وب کیتمش اوت
 مثالنک، زور ایوب کیدر. بویل بر اش اولدیغنک، وقتنده باصمای وقتنه پی طوقتانمای،
 زور اینوب یبار دکلر ایچون ایر ایله خاتون هر ایکسی عیبلو اولورلر. اوشبو سببدن،
 یکی آرده آزغنه بر خلافق علامتی کورله باشلار ایسه، بر دقیقه وقت کیچرمای؛ هر
 یکی طرف مصالحه بولنه کرملیدر. یا نغین وقتنک، هیچ شی قالمای بانوب کل اولمقی
 ایر ایله خاتون آره سی توزوک اولدیغنده - حسرت دکلر. چونکه بویل فضالرك
 المری، ایر ایله خاتون آره سنک اولان اتفاق و کوزل معاشرت راحتی ایله اونودلنور،
 لکن ایر ایله خاتون آره سنک اولان «اتفاق» یا نمقندن، جناب الله حفظ ایلسون! زیرا
 بوکا چاره یوق کیدر. ایر کیمسه، خاتوننه شفقتلی اولوب، خاتوننی خادمه دکل
 رفیقه حساب ایته؛ خاتون هم ایرینی اکر مرحمتلی یا لکز بر حامیسی اعتقاد ایدوب،
 آنک حقنی آباق آستنه صالوب تابتماز ایسه؛ اوشنداق ایکسی بر آغزدن سوپلرلر،
 بر فولاق ایله دکلرلر، بر که قایغوررلر، بر که شادلانورلر ایسه، البته بر برینه
 محبتلری قوتلنور، آرده اولان اتفاق بناسی محکم اولور. بوقسه کور کام تر کلک

ایلمک حقنک کندیلری سبیلرینه یا بشمای و لازم اجتهادلری بیرینه کتورمای طور وب، تقدیره اوفکالمک و جمله عیبلی بر بری اوستننه ناشلاب طور مق آدچیلک دکلدن. عقللی ایر، خاتونلرک خاطرلری نازک و کولکلری بیوق، ایدکنی بیلوب، آنلری هر مشقتلر دن حمایت ایدر؛ یوق بار عیبلی رینی ازلماز؛ کورلمش عیبلی دن ممکن قدر کوزنی یومار؛ بالقالوق واشسز لک کل بوز و قفلکلرک آناسی اولدیغیچون، خاتوننی اشسز طونماز؛ شریعت و عقل خلافتک اولمادیغی نقد بیده صورمش شیلرینی ویرر، خبرلرده: «خاتونلر ایله بیتیملر طوغر و سنک جناب اللهه تقوالق ایدکنر!» و «سزک خیرلو اولانکز خاتونلری ایله قزلرینه خیرلو اولانکز در!» و «مؤمنلرک کامل اولانی خاتونیلر کوزل معاملده اولانیدر» مضموننده توصیه لر وارد اولمشدر. تر بیه لی خانون، ایری طرفندن ویرلمش شیلره قناعت ایدوب، زیاده سنی استماز؛ ایری حضورنده پاک و نظیف قیافتده یورر؛ هر کرکنی و هر سمنی ایرینه سویلر یاشرماز؛ و هر وقتده اطاعت و حرمت اوزرنده اولور؛ تر بیه سز و سوز یورتوچی خاتونلر؛ خانه لری دکل، شهرلری خراب ایتدکلر بچون، خانه سنه آنلری قبول ایتماز، و آنلر ایله هیچ مناسبتده اولنماز. دنیاده اک بیوک سعادت کوزل معیشتدر. شونک ایچون بونی کسب ایلمک طوغر و سنک مساهله ایتمک جائز اولماز. عباسی خلیفه لرک اک مشهورلرندن اولان المتوکل علی الله بن جعفره: «یر یوزنک سزدن بختلو کیمسه هیچ اولماز» دیدکلرنده، خلیفه: «خطأ سویلیورسز؛ کوزل خانه سی، ایز کو خانونی، یخشی معیشتی اولان کیمسه بز لر دن کو ب در جه بختلور» دیمشدر.

مقصد

۲۱

عائله - دین - دنیا

عائله نك عائله صفتنه کر مه سی ایچون دین ایله دنیا به الوغ احتیاج واردر. اکر ده عائله پاراخوده تشبیه ایدلسه دین ایله دنیا، پاراخودک ایکی جانبنده اولان ایشکا کلرینه واکر ده تیمور یول آر به سنه تشبیه ایدلسه ایکی جانبنده اولان کوچکلرینه تشبیه ایدلنور. دین ایله دنیادن معاذ الله هر ایکسی ویا که یالکنز بریسی اولنماز ایسه آکا عائله دینلماز. آدم اوغلینک سعادتق دین ایله دنیا به مر بوط اولوب، بونلری بر برندن آیور مق جائز دکل حتی ممکن اولماز. بدن، دنیا به طور مقده غدا (آشامق و ایچمیه) به محتاج اولدیغی کبی روح هم دینه محتاج اولور. دیندن باشقه روحک لنتق وراحتی اولماز. دنیا پارادلمش زماندنبرو، آدم اوغللر ینک جمعیتلری ونه کبی طائفه اولسه لرده اولسون مدنیتلری، خواه درست خواه

باطل، بر توری دینک تر بیه سی سببندن اوله کلمشدر. دین، جناب اللهه واره چق طوغری یولمز، دنیا حسرتلرینی سوندر چک اشانچلی نسلیه مز، هر آغراق وینکلک و قتلرده نایانا چق برمز، آخرت قورقنچلرنده صغنا چق یتکچیمز، اولدیغندن باشقه، بر اعتقادو بر فکره جمع ایدچک بر نجی سببدر. شونک ایچون عائله هر وقتده بوکاتمسک ایتیمیه مجبور و بورچلی اولور. دین دیمکدن مقصود، تون کون یا که عمرک کو بسنی مسجدلرده کیچورمک و یا که فلان قدر بیکر ذکر ایتک، دیمک اولمای، بلکه قرآن شریف و احادیث کریمه لرده مذکور اولان اعتقادلر ایل عمللرده اولنمق دیمکدر. اصحاب کرام و سلفی صالحلر یولی ده بودر. اوشندانق عائله نك دنیا ده یاشامه سی ایچون، زراعت، تجارت، صناعت، کبی رزق سیبلرندن هیچ اولمیانده برر توریسی لازم اولور. عائله، کندی قوت و طبیعتنه موافق کورلن کسبلردن قانغی سنی اختیار ایتسه ده اینسون، طوغریلق اوزرنده اولمه سی، و کوزل اشلنلمش اولمه سی، و آنک سبیلی کلن فائده یی اقتصاد اوزرنده صرف ایتمه سی بر نجی شرطدر. اقتصاد، فائده سزیره آچمه صرف ایلهمک دیمکدر. واقعا لزومسزیره بایلق توکمک، یا خقیق عقللی اولمق؛ یا که آچ کوزلی قومسز اولمق، و یا که بایلق شهرتنی ساچمک ایچون سرمایه سنی ضائع ایدن اهمق اولمق، سببندن اولدیغی ایچون عائله حقنده اصلا مناسب اولماز. آدم اوغلی کسب ایتمک ایل، بیورلمشدر. بعض اثرلرده: «مگگو طوره چق کبی دنیاک ایچون، و یارین اوله چک کبی آخرتک ایچون کسب ایل!» دیه وصیت صادر اولمشدر. بوندن اوستون کسب ایتمک، اش اشلهمک، آدم بالاسنک سلامتکنه و کولکنک صافلغنه بر نجی سببدر. واقعا یا لقاو کیمسه لر وسفاقت یرلرنده طوقتاب طورمش بنلر، کوب وقتده خسته لک ایل مبتلا و قسقه عمرلی اولورلر. کسب ایتمکده اک مهم اولان شیء: جناب الله امرینه اطاعت ایتمک، بالالره حلال نفقه و یرمک، فقیرلره معاونت و علم یولنه یاردم ایلیمک، نیتیل اولمقدر. کسب طوغر و سنده عائله ایچنده نظام اولوب، هر کیمک معلوم بر اشی وهر اشک بر معین کیمسه سی اولمیلیر. بونکله بر ابر هر کیم اوزینه تعیین ایدلن اشد شادلق و غیرت اوزرنده دوام ایتیمیه تیوشیلیر.

مقصد

۲۲

عائله والفت

عائله، دین و دنیا سیه، فوق العاده مقید اولمه سی لازم اولدیغی کبی، ایچنده اولان افرادی آرسنک هم دوستلق و کاملدر جه ده الفت اولمیه تیوشیلیر. افراد دینک

آرہ سنہ الفت و محبت قالمادیفی سوگند بتون دنیایی فورقودوب طورمش اولان کوچلی دولتئر، شهرتک برچی درجه سنہ اولان ملتئر، منقرض اولمشلردر، اہمدی، بویل الوغ دولتئر آیاقک طورہ آلمادیفی حالک، آرہ لرنک الفت اولمادیفی سوگندک عائللر نیچوک آیاقک طورہ بیلور؟ .... * آرہہ تمام برضدلق و محبتسزلک اور ناشوب، دشمنلق محکم اولدیفی سوگندک الفتی کیر و قابتارمق مشکل اولدیغندن، الفتسزلکک سبب اوله چق شیلری، ابتدا سنک و کچکنه وقتنک یبارمک لازم اولور. ابتدا سنک هرشی ضعیف اولدیغندن اصولی ایل حرکت ایدوب، آکا غالب اولمق ایسه، قصدنک اولان کیمسه لر ایچون آغر دکلدئر. دنیاده بعض کیمسه لر کور ولور که، اکرده کندیسنه غسل واجب اولور ایسه، بیوک طاع کوتروب طور مقده اولمش کبی اوستنک بریوک وارلقنی ظن ایدر، و غسل ایتمه کسزن هیچ برراحت اوله آلماز. و بعضیلر اولور که نماز وقتی کلدکندن سوک، براشنده لذت قالماز، نمازنی اوقوب تمام ایتمه کبی حالک هیچ عمله کوکلی یورماز والی اشلماز. هیچ شہدہ یوقدر که بوشیلر کوزل تر بیه اثریدر. اکرده اش باشنک اولان کیمسه لر، فرصت کچمازدن مقدم، باشقه شیلر حقنک لازم تر بیه یی ویرر اولسه لر ایدی، جملہ شی بوقبیلدن اوله بیلور ایدی. مثلا الفتی سودروپ، غیبت و غیبتی، بالان و خیانتی، یالقاولق و سفاہتی، دشمن طوتہ مقہ عادلتندروب تر بیه اولتورسه آنلردن نفرت ایدرلر، و واقع اولندیغنک غسل واجب اولدیفی زمان کبی تمام برراحتسز حاله دوشارلر ایدی. الفت و محبت سببلرینہ یاشمق جملدن مقدم، عائله ده رکن اولانلرہ لازم اولور، اکرده آنلر بوتوغریده اعتبارلی اولورلر ایسه، البتہ باشقه لر آنلرہ تابع اولورلر. انصافی اولان خاتون، ایرینک آنا و آناسنه، باشقه یاقن قارنداشلرینہ، خصوصاً بالالرینہ، کیلونلرینہ، هر وقت محبت اوزرنک اولور و رعایه ایل معامل قیلور. ایر یاقنلرینہ حرمت ایل اولمق، ایر ایلہ کوزل معیشت ایلمه نک قوتلی سببی و برچی دلیلی اولور. ایری یاقنلرینہ محبت اوزرنک اولان خاتون اوزی و بارچه یاقنلر یل ایرندن حرمت کورر. بعض خاتونلر کورلور که جزئی سببلری بیانه ایدوب، قزلریلہ کیا ولری آرسنی؛ اوغللریلہ کیلونلری آرسنی صونددرلر. بوشع غایتک تأسفلی حاللردندر. زیرا بونلرک وظیفه لری، بوزلش آرہ لری توزتمک اولدیفی حالک؛ توزوک آرہ لری بوزارلر بلکہ عائله نک بدبختلکک اوچرامقنہ، حتی صبی بالالرک یتیم کبی غریب بر حالک قالمه لرینہ سبب اولسه لر، نه قدر کوز یاشلری توکدرمیہ باعث اولورلر. بوايسه آچق بر ظلم و عفو ایدلنہ چک دکل خیانتدر. دنیاده عزت و نفسنہ آلدانوب، باشقه لرہ ظلم ایدن ذاتلر، قیامت کونندہ فورقچلی بر اورنده حساب ویرچکلرینی فکر ایتمه لیلر در.

مقصد

۲۳

خادم‌لر. بالا قاراوچیلر. کورشیلر. دوستلر و زیارت

خادم‌لر، کندی خدمت‌لر یله مشغول اولمق وظیفه‌لرندن اولور، لکن قصورلق ایتدکلرنگ آنلری خوارلامیه، آنلری سوکیمه و صوفیه، عائلده اولان کیمسه نك حقی، نه شرعا و نه عقلا یوقدر. بلکه کوزل خلقلی کیمسه‌لر، خادم‌لرینه شفقت اوزرنگ اولورلر، کندیلری آنلرکی غیر کیمسه‌لر خدمت‌لر مبتلا اولمادقلرینی فکرب شکر ایدرلر. و خادم‌لرینک قصورقلرینی عفو ایلرلر. و هر وقت آنلر حضورنگ و فارلرینی حفظ ایدرلر. خادم‌لر ایلر اوینامق، کولمک، آنلر ایلر فائکسز شیلر سویلشوب اوطورمق، یوق وار شیلر ایلر تعزیر ایلیمک و قاره منافی اولدیغی ایچون اصلا مناسب دکدر. خانه‌ده اولان سرلر، خیرلر، چیتلر خادم و خادم‌لر واسطه‌سیله نشر اولنور. خانه و عائله سرلرینی بیلیمک استبان آدم آنلری قوللانور. اویله ایسه خادم‌لر، عائلده اولان سر صدقلرینک آچقلریدر. اوشبو سببنده عائلده اولان یاشرون حاللر، چیتلردن زیاده، خادم و خادم‌لردن یاشریمه تیوشلیدر. بالا قاراوچیلر، بالاتر بیه‌سی طوغر و سنک مک مهم بر اشدر. بر قور چانغی حیوان کلوب کردکنک، آزمان ایچنک بتون کتوقور چانغی اولدیغی کیمی، بوزوق بالا قاراوچی سببنده عائل ایچنک اولان جهله بالالر بوز قلق اوگرنورلر. بالالر، بالان سویلمک، غیبت، غیبت، ریا، نفاق، کبر، خیانت، الحاصل جهله بوزوق عادتلری، اوز-لرینی تریبه ایدوچیدن تمام کوچروب آلورلر. شونک ایچون عائللر بو طوغر وده احتیاط اوزرنگ اولمیدر. عصرمزه اولان ایدیلدن بری: «بزلری قاراوچیلر کیملر ایدکنی خاطر مزه کتر دکمزده، وحشی حیوانه اولوب اورمانلره قاچمادیغمز، وانسانلر کیمی یتشه‌رک، انسان اولوب یورد کمزه تعجب ایتمکدن نفسمزی هیچ منع ایتک آلمورز» دیمور. واقعا بالا قاراوچیلرک، یاش بالالر ذهنلرینه سالمش بوز توری بالان خیرلری، ویوز توری اوهام و خیالانلری، بالالری دکل اک بیوک و عقللی آدم‌لری بوزمیه کفایت ایدچکدر. کورشیلر حقی، شریعت فاشنگ برچی درجه‌ده توصیه ایدلمش حقلردن ایدکی هر کیمه معلومدر. اوشبونک ایچون کورشی به هرمت کوسترمک، خسته اولدیغنگ حالنی صورمق، هر بر حسرنلر نده اورتاق اولمق، حاجتی اولدیغنگه یاردم و یرمک، محرم‌لرندن کوز یومق، مال و عرضنه ال اوزاتمقن صافلاق، عائله‌جه الوغ بورچدر. کورشی حقی، بالکز، اذیت ویر-مازسزک اولمای، بلکه آنک اذیتلرینی قهل ایدوب و بونکله ده قالمای، همیشه گوزل

معامله ده اولمقله ایفالو لنور. اوشبونك اچون خانه سالماز ویورت آلامازدن مقدم کور-
 شیلرینی بیلمک و حاللرینی آ کلامق لازم اولور. کور شیلرک حقلری الوغ اولوب،
 آنلری اداء ایلمک طوغر وسنه جناب رسالتیناه افندمز صلی الله علیه وسلم طرفندن صادر
 اولمش امر و نصیحتلر حدیث کتابلرینک یازلمشدرکه عائله ده اولان کیمسه لر اچون بعض
 برلرینی اولسون ایشدوب عمل ایلمک تیشدر. انسان حالنی تجر به اینک چک شع
 دوستلردر. بر کیمسه احوالی ایله بیلش اولمق استیان آدم، اک الک آنک دوستلرینی
 اوگرنور، و آنلردن اولچاب، بونک حالنی هم گوزل بیلور. بوسبب اچون دوست
 انتخاب ایلدلکده، دیندار، تقوی، اصل نسبلی، طوغری فکری، ادبلی، گوزل
 خلقلی ذاتلری، ازلمک، و اگرده تابلنورلر ایسه آخرتک برگه اولمق، سوزیله اولمکن
 باشقه شیلرله آیورلمق نیوشلیدر. دوست دیمک، قایغو و شادقلرنی اور تاقلا-
 شوچی، حاجت و آغراق و قتلرینک کیکاشچی، هر وقتک عهد و ذمه لر رعایه اوزرینک
 اولوچی، دیمکدر. بویله اولمیان کیمسه لرك دوستلق اظهار ایتمکلرینه آلدانق و ویر-
 مش عهدلرینه اعتماد ایلمک جائز اولماز. دوستلری تجر به ایلمک وقتی، راحت
 کونلرده کل، بلکه مشقت ساعتلرده در. فانداش، دوست و بیلشلره زیارت
 ایتمک وقتی هر یرک و هر زمانک اوزینه مخصوص اولان عادتلرینه تابع اولور. زیارت
 و قتلرینک افراط اولماز شرطیله، احوال صورمق و سلامتک بیلمک ادب اولور. لکن کرلی
 کیمولر و نظیف دکل بر قیافتک زیارت ایلمک عیب اولدیغی کبی، زیارت ایدوچیلری
 استقبال ایلمک هم مناسب دکلدر. مجلسلرده اگرده ادبیات و یا که اخلاق و عهومی
 احتیاج حقنک بحثلر ایدلسه، کوبرک خلق اچون فائلی اولور. ناکاه بر برینک
 کیمونه باقب او طورمق، (بویله مجلسلر، کوب وقتنک خاتونلره خاص اولسه کرك)
 و فلانک خاتوننی عیبلب سویلیمکن عبارت اولورسه، بویله مجلسلردن هیچ کیم اچون
 فائک کورلماز، مجلسلرده چیقلر شاولوی قیلندن هر کیم سویلیمکن اولدقلرینی
 کورر اولسه کز، بیلو کزکه بونک جمع اولنان کیمسه لر عواملدر. خواصلر مجلسی
 ایسه بویله اولماز، بلکه آنلر جمع اولدیغی یرلرده برینک سویله دکنی فالانلری
 دکلار، دکلا وچیلر اچون بری گوزل شیلری سویلر. جناب الله جمله مزه
 کندیسى رضا اوله چق اعتقاد ایله مشرف اولمیه و ایزگی عمللر قیلایه، گوزل و عظلمی
 دکلاب یرینه کتورمیه یاردم و ویرسون! سعادت صاحبی اولان کیمسه غیر ذاتلردن
 عبرت آلور و اوزنک عیبلرینی تفتیش ایدر، سلامتک هم بونکدر.